

บทที่ 3

ภูมิหลังชนชาติอาหรับและพื้นที่วิจัย

3.1 สังเขปประวัติศาสตร์ชนชาติอาหรับ

คำว่าอาหรับในด้านภาษาศาสตร์หมายถึง “ทะเลทราย” และดินแดนที่แห้งแล้งปราศจากน้ำและพืชพันธุ์ คำว่า “อาหรับ” เป็นคำที่ใช้เรียกคาบสมุทรอาหรับและผู้ที่อาศัยอยู่ ณ ดินแดนแห่งนี้มาตั้งแต่อดีตกาล (Hasan 'Ibrāhīm Hasan, 1964 : 1/1) ซึ่งเกี่ยวกับที่มาและความหมายของคำว่า “อาหรับ” นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความเห็นที่แตกต่างและสอดคล้องกัน ดังนี้

อัลস্যยิด อับดุลอะซีซ สาเล็ม (al-Siyid Abd al-'Azīz Sālim, n.d. : 43-44) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการด้านความหมายของอาหรับ ว่า “คำว่าอาหรับเริ่มมีปรากฏตั้งแต่ศตวรรษที่ 8 ก่อนคริสตกาลในรูปแบบต่างๆ เช่น Aribi, Urbi, Arbi ซึ่งหมายถึง พื้นที่ชนบท ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศอิรัก หลังจากนั้นในปี 530 ก่อนคริสต์ศักราช คำ ๆ นี้หมายถึง พื้นที่ชนบทที่ตั้งอยู่ระหว่างประเทศอิรักกับซีเรีย และรวมไปถึงแหลมซีนาย ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสต์ศักราช เฮโรโดตัส (Herodotus) ได้ใช้คำว่าอาหรับในความหมายของประชาชนที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรอาหรับทั้งหมด รวมถึงทะเลทรายทางตะวันออกของอียิปต์ซึ่งอยู่ระหว่างแม่น้ำไนล์กับทะเลแดง แต่ในขณะเดียวกันชาวอาหรับเองก็ไม่ได้เรียกตัวเองว่า “อาหรับ” โดยชาวอาหรับที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรอาหรับจะเรียกตัวเองตามชื่อของเผ่า หรือสถานที่ซึ่งตัวเองอาศัยอยู่ อาทิเช่น ชาวกูรอยซ์ ชาวคอซร็อก หรือชาวมักกะฮฺ ชาวมะดีนะฮฺ เป็นต้น

โนลเดก (Noledke) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของอาหรับ ว่า “คำว่าอาหรับ หมายถึงทะเลทราย ส่วนคำว่าอารเบีย หมายถึงดินแดนที่เป็นทะเลทรายซึ่งตั้งอยู่ในประเทศซีเรีย คาบสมุทรอาหรับ และแหลมซีนาย” (Hasan 'Ibrāhīm Hasan, 1964 : 1/1)

ฟิลิป เค ฮิตติ (Philip K. Hitti, 1970 : 6) กล่าวว่า “อาหรับ หมายถึงผู้ที่พูดภาษาอาหรับทั้งหมด และผู้ที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรอาหรับ”

ส่วนแอลาสเดียร์ ดรายสเดล (Alasdair Drysdale) อ้างถึงใน จรัญ มะลูลีม (2541: 56) กล่าวว่า “คำว่าอาหรับนั้น ชาวอาหรับเองใช้เรียกเฉพาะชาวเผ่าที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรอาหรับมาตั้งแต่แรก หรือผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคนเผ่าเหล่านั้นเท่านั้น สำหรับผู้ที่ใช้ภาษาอาหรับนั้นไม่จำเป็นต้อง

เป็นชาวอาหรับเสมอไป แต่ทุกวันนี้คำว่า “อาหรับ” กลับรวมเอาทุกคนที่พูดภาษาอาหรับ เป็นผลให้รวมเอาผู้ที่มีลักษณะรูปร่างหน้าตา และวัฒนธรรมในบางด้านแตกต่างไปจากชาวอาหรับดั้งเดิมในคาบสมุทรอาหรับเป็นอย่างมากเข้าไปด้วย”

เฮช เอ อาร์ กิบบ์ (H. A. R. Gibb) ได้ให้คำนิยามคำว่าอาหรับที่รัดกุมมากกว่า โดยท่านกล่าวว่า "ชาวอาหรับคือบรรดาผู้ซึ่งเจริญรอยตามมุฮัมมัด และเป็นผู้ที่เคยมีประวัติศาสตร์แห่งจักรวรรดิอันรุ่งโรจน์ นอกจากนี้พวกเขาทั้งหลายยังอนุรักษ์ภาษาอาหรับ มรดกแห่งวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกัน" ซึ่งเบอร์นาร์ด เลวิส (Bernard Lewis) ได้อธิบายเพิ่มเติมจากการสำรวจวิวัฒนาการของคำว่าอาหรับในมุมมองทางประวัติศาสตร์และนิรุกติศาสตร์ ท่านได้ปรารภว่า "ความภาคภูมิใจของชาวอาหรับทั้งหลายในความเป็นอาหรับ และจิตสำนึกแห่งสัมพันธภาพที่พันนาการพวกเขาทั้งหลายไว้ด้วยกันทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้นมีความเข้มข้นอย่างยิ่ง" และท่านยังได้ตั้งข้อสังเกตจากการรวมตัวกันของบรรดาผู้นำอาหรับเมื่อไม่นานมานี้ ได้บ่งชี้ถึงความเป็นอาหรับในมิติใหม่ดังนี้ "ผู้ใดก็ตามที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินของเรา พูดภาษาของเรา เติบโตขึ้นในบรรยากาศแห่งวัฒนธรรมของเรา และมีความภาคภูมิใจต่อกิตติศักดิ์อันเกรียงไกรของเรา ถือว่าเขาเป็นบุคคลหนึ่งจากในหมู่พวกเรา" (Omar Farouk Bajunid, 1996 : 24)

ส่วน ปีเตอร์ แมนส์ฟิลด์ (Peter Mansfield) ซึ่งไม่ต่างจากเบอร์นาร์ด เลวิส (Bernard Lewis) ในแง่ผลงานที่เกี่ยวกับอาหรับ ท่านได้พยายามในลักษณะเดียวกันที่จะประเมินความเป็นมา วิวัฒนาการ และพัฒนาการของคำว่าอาหรับ ท่านยอมรับว่า ทุกวันนี้ชาวอาหรับคนหนึ่งนั้น อาจจะมีผิวดำสนิท หรือสีแทน และมีตาสีฟ้า ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการผสมกันระหว่างเผ่าพันธุ์เตอร์ก คอเคเซียน นิโกร เคอร์ด สเปน และเบอร์เบอร์ ประชาชนเหล่านี้อาศัยอยู่ในพรมแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลภายในระบบการเมืองที่หลากหลาย สำหรับ ริชาร์ด วี วีคส์ (Richard Wee Weeks) แล้ว คำจำกัดความของท่านเกี่ยวกับอาหรับนั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิยามที่กล่าวมาแล้ว โดยท่านได้ให้ทัศนะที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอาหรับนั้นก็คือ ลักษณะร่วมต่าง ๆ ซึ่งทำให้ความหมายแคบและชัดเจนยิ่งขึ้นว่าคน ๆ นั้นเป็นอาหรับหรือไม่ กล่าวคือ คนผู้นั้นจะต้องรู้สึกว่าเขาเป็นอาหรับ พูดภาษาอาหรับ ไม่ว่าจะสำเนียงใดก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้นเขามองมีความผูกพันกับมรดกแห่งประชาชาติอาหรับ คุณค่าและความไฝฝืนทางวัฒนธรรมอันเลิศล้ำของชาวอาหรับ ไม่ว่าเขาจะเป็นชาวโมร็อกโกหรือซีเรีย เป็นคริสเตียนหรือมุสลิม เป็นฆานาหรือนักธุรกิจ (Omar Farouk Bajunid, 1996 : 25)

จากนิยามความหมายของคำว่าอาหรับข้างต้นจะพบว่าความหมายของอาหรับจะจำกัดขอบเขตเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรอาหรับ และพื้นที่ทางตะวันออกของประเทศอียิปต์เท่านั้น ซึ่งอันที่จริงในปัจจุบันชาวอาหรับมีอยู่กระจัดกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ นอกเหนือจากคาบสมุทรอาหรับ อาทิเช่น แอฟริกาเหนือ และหมู่เกาะโคโมโรสในมหาสมุทรอินเดีย เป็นต้น ซึ่งเป็น

ผลมาจากการขยายดินแดนของราชวงศ์ต่าง ๆ ในอดีต ฉะนั้นในปัจจุบันคำว่าอาหรับ จึงหมายถึง ผู้ที่ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษาแม่ มีสำนึกในความเป็นอาหรับ ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ใดก็ตาม

จากความหลากหลายของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้ทำให้รูปร่างลักษณะของคนกลุ่มนี้แตกต่างกันไป แต่รูปร่างและลักษณะเด่นที่ปรากฏอยู่และสามารถสังเกตได้ซึ่ง มาร์เซล (Marcel) ได้แบ่งลักษณะของชาวอาหรับออกเป็นสองกลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มแรกจะมีรูปร่างขนาดปานกลาง กล้ามเนื้อกระชับ ข้อเล็ก มีใบหน้ายาวเหลี่ยมตอนปลาย คางมีขนาดเล็กและยื่นออกเล็กน้อย ปากเล็ก ฟันขาวและเรียบเสมอ ริมฝีปากบาง จมูกเล็กโต่ง นัยน์ตาสีดำ ดวงตาวางสวยงาม คิ้วโก่งบาง และศิระษยาว ส่วนกลุ่มที่สองได้แก่กลุ่มที่มีรูปร่างสูงใหญ่ ใบหน้ากว้าง กรามและคางใหญ่ ปากจะกว้างกว่ากลุ่มแรก ริมฝีปากหนา จมูกโต่งโต คิ้วต่อกันและหนา ตาโตและมีสีดำ หน้าผากแคบ (Gustave Le Bon, n.d. : 65)

โดยลักษณะแรกในข้างต้นจะพบได้ในกลุ่มของชาวซีเรีย และชาวอียิปต์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ส่วนลักษณะที่สองจะพบได้ในกลุ่มของชาวอัซซีเรียน ชาวยิว ชาวอาหรับภาคใต้ และชาวอียิปต์ที่มีเชื้อสายแอฟริกา

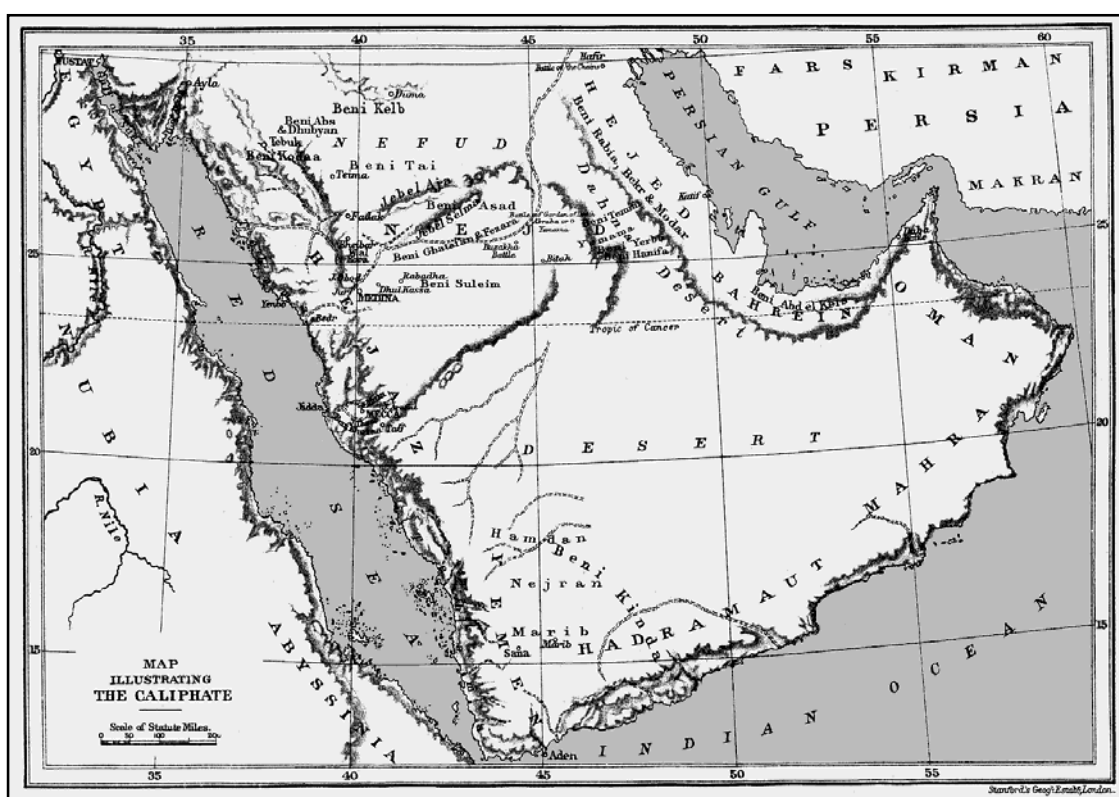
3.1.1 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

คาบสมุทรอาหรับตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 12 องศา 41 ลิปดา 35 ฟลิปดาเหนือ ถึงละติจูด 32 องศา 22 ลิปดา 07 ฟลิปดาเหนือ และลองจิจูด 34 องศา 31 ลิปดา 02 ฟลิปดาตะวันออก ถึงลองจิจูด 59 องศา 51 ลิปดา 37 ฟลิปดาตะวันออก อาณาเขตของคาบสมุทรอาหรับทางทิศตะวันตกติดกับทะเลแดงและแหลมซินาย ทิศตะวันออกติดกับอ่าวเปอร์เซียและพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศอิรัก ทิศใต้ติดกับทะเลอาหรับซึ่งเป็นทางออกสู่มหาสมุทรอินเดีย ส่วนทางด้านทิศเหนือติดกับซีเรียและพื้นที่บางส่วนของประเทศอิรัก โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 1,000,000-1,300,000 ตารางไมล์ ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ 9 ประเทศ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย เยเมน โอมาน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ กาตาร์ บาห์เรน คูเวต อิรัก และจอร์แดน

คาบสมุทรอาหรับตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีความสำคัญและเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และธรรมชาติแวดล้อม กล่าวคือ คาบสมุทรอาหรับถูกห้อมล้อมโดยทะเลทรายและภูเขาซึ่งเปรียบเสมือนป้อมปราการที่คอยป้องกันการรุกรานของศัตรูจากภายนอก ทำให้เมื่อครั้งอดีตกาลชาวอาหรับใช้ชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของมหาอำนาจใด ทั้ง ๆ ที่มีดินแดนติดกับจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ อีกด้านหนึ่งคาบสมุทรอาหรับตั้งอยู่บนรอยต่อของทวีปต่าง ๆ ซึ่งสามารถติดต่อได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นประตูสู่ทวีปแอฟริกา ทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นประตูสู่ทวีปยุโรป ส่วนทิศตะวันออกก็เป็นประตูสู่เอเชียใต้ มุ่งสู่ประเทศ

อินเดีย จีน รวมถึงดินแดนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจากการที่คาบสมุทรอาหรับมีพื้นที่เกือบทุกด้านติดกับทะเลจึงทำให้มีกองเรือจำนวนมาก ต่างมุ่งสู่ท่าเรืออาหรับ คาบสมุทรอาหรับจึงกลายเป็นศูนย์กลางของประชากรหลากหลายเชื้อชาติจนก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างเชื้อชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ภาพที่ 2 แสดงที่ตั้งของคาบสมุทรอาหรับ

ที่มา: Muir, 1924 : 1

ภาพที่ 3 แสดงคาบสมุทรอาหรับซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน

ที่มา: http://www.reisenett.no/map_collection/middle_east_and_asia/Arab_pennisula.GIF
 [5 February 2007]

สำหรับสภาพของคาบสมุทรอาหรับจะขึ้นอยู่กับพื้นที่ในคาบสมุทรเองโดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นทะเลทรายที่ปราศจากแหล่งน้ำ ส่วนพื้นที่บริเวณชายขอบจะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ จาก

สภาพดังกล่าวเป็นผลทำให้ผู้คนที่ย้ายในพื้นที่นี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มชาวเผ่าเร่ร่อน กับ กลุ่มชาวเมือง ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และหัตถกรรม

นักวิชาการชาวกรีกและโรมันได้แบ่งคาบสมุทรอาหรับออกเป็น 3 ส่วน (Hasan 'Ibrāhīm Hasan, 1964 : 1/4) ได้แก่

1. เขตไซโตเซีย (Arabia Petraea) หรือ Arabia Petrix มีสภาพเป็นเทือกเขา ที่ราบสูง เป็นพื้นที่ระหว่างแคว้นฮิญาซกับทะเลสาบเดดซี ซึ่งเป็นที่ตั้งนครเพตราเมืองหลวงของอาณาจักรนาบาเทียน รวมถึงพื้นที่บริเวณแหลมซีนาย

2. เขตอุดมสมบูรณ์ (Arabia Felix) เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีอาณาเขตตั้งแต่ตอนกลางจนถึงตอนใต้ของคาบสมุทรอาหรับ รวมถึงภูมิภาคแถบทะเลแดง อ่าวเปอร์เซีย และมหาสมุทรอินเดีย คือรวมแคว้นฮิญาซ ยะมะมะฮฺ นัจด์ เยเมน ทะเฆาะเราะเมาวัต โอมาน และบาห์เรนด้วย (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2521 : 7)

3. เขตทะเลทราย (Arabia Deserta) มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่เป็นทะเลทรายทั้งหมด ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวชนบทและเนื่องจากเป็นพื้นที่ ๆ ใหญ่ ยากูต (Yāqūt, 1955 : 245) จึงแบ่งเขตออกเป็น 3 เขต คือ

3.1 เขตที่มีภูเขาสีดำ ซึ่งเกิดจากการกระทำของภูเขาไฟ ซึ่งเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ในคาบสมุทรอาหรับ โดยเริ่มจากเมืองเทารอนไปจนถึงมะดีนะฮฺ มีจำนวน 29 ลูก

3.2 เขตทะเลทราย อัลอะฮุกอฟ ทางตอนเหนือของเมืองสะมาวะฮฺไปจนถึง ทะเฆาะเราะเมาวัต ทางตอนใต้ และจากเยเมนถึงโอมาน รวมพื้นที่กว้างกว่า 50,000 ตารางไมล์ ในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นภูเขาทราย ซึ่งพื้นที่ทางตอนใต้จะเรียกว่า รุบออลคอสีย์ ส่วนทางทิศตะวันตกในเขต ตะฮฺนาล์ เรียกว่า อัลอะฮุกอฟ

3.3 เขตทะเลทราย อัลนุฟูดทางตอนเหนือของคาบสมุทรอาหรับ มีพื้นที่เป็นภูเขาทรายละเอียดซึ่งยากลำบากต่อการเดินทาง โดยภูเขาบางลูกอาจสูงถึง 150 เมตร รวมพื้นที่ทั้งหมดของทะเลทรายอัลนุฟูด ยาว 450 กิโลเมตร กว้าง 250 กิโลเมตร

แม้ว่าพื้นที่ของคาบสมุทรอาหรับส่วนใหญ่เป็นทะเลทรายดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทะเลทรายที่ปราศจากน้ำหรือการเพาะปลูก เพราะสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นก็คือจะมีพื้นที่ราบลุ่มสลับกับหุบเขาอยู่ ซึ่งเป็นพื้นที่ ๆ เหมาะสำหรับการเกษตร เลี้ยงปศุสัตว์ และการตั้งถิ่นฐาน

นอกจากนี้ อัลฮะมะดานียฺ (al-Hamadānīy, 1953 : 47) ได้แบ่งคาบสมุทรอาหรับโดยยึดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ออกเป็น 5 แคว้น คือ

1. ดิฮามะฮุ เป็นพื้นที่กว้างซึ่งทอดยาวไปตามชายฝั่งทะเลแดง โดยเริ่มจาก ยันบูอ ไปจนถึงนัจรอนในเยเมน สาเหตุที่ใช้ชื่อนี้เนื่องมาจาก ดินแดนส่วนนี้มีอากาศร้อนจัดและไม่มี กระจกแสงผ่าน โดยนำมาจากคำว่า “al-Tahamu” ซึ่งหมายถึง “ร้อนจัดไม่มีกระจกแสง” หรือ บางทีก็เรียกว่า “al-Ghawr” หมายถึง “ถ้ำ, ที่ลุ่ม” เนื่องจากพื้นที่ส่วนนี้จะต่ำกว่าพื้นที่ในแคว้นนัจด์

2. อัลฮิญาซ เป็นแคว้นที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเยเมนและทิศตะวันออกของดิฮามะฮุ เป็นดินแดนที่มีธารน้ำหลายสายและทิวเขาที่ทอดยาวจากซีเรียไปจนถึงแคว้นนัจรอนในเยเมน โดยกุสตาฟ เลอ บอง ได้เล่าถึงลักษณะของแคว้นฮิญาซ ว่า “เป็นแคว้นที่เต็มไปด้วยภูเขาทราย ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญสองเมืองคือ มัคกะฮุและมะดีนะฮุ” สาเหตุที่เรียกแคว้นนี้ว่าฮิญาซเนื่องจาก เป็นแคว้นที่ชั้นกลางระหว่างดิฮามะฮุกับนัจด์ (Hasan 'Ibrāhīm Hasan, 1964 : 1/4)

3. นัจด์ เป็นแคว้นที่ตั้งอยู่ระหว่างเยเมนตอนใต้กับตอนเหนือของแถบทะเลทราย สะมาวะฮุ แคว้นอูรูตและดินแดนบางส่วนของอิรัก สาเหตุที่เรียกนัจด์เนื่องจากเขตดังกล่าวนี้เป็น พื้นที่ราบสูง โดยมีความสูงประมาณ 3,000-4,000 ฟุต

4. อัลยะมัน (เยเมน) เป็นดินแดนที่ถัดไปจากแคว้นนัจด์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของ มหาสมุทรอินเดีย ทิศตะวันตกติดกับทะเลแดง ทิศตะวันออกติดกับทะเลอะเราะบะฮุ อัสซีหฺร์ และ โอมาน

5. อัลอูรูต เป็นดินแดนกว้างมีอาณาเขตครอบคลุม อัลยะมามะฮุ โอมานและ บาค์เรน สาเหตุที่ใช้ชื่อนี้เนื่องจากดินแดนดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ระหว่างเยเมน นัจด์และอิรัก ส่วน โอมานและบาค์เรนนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างจากดินแดนส่วนอื่น ๆ ของอาหรับ 2 ลักษณะคือ

5.1 ลักษณะทางธรรมชาติ ในดินแดนส่วนนี้จะมีพื้นที่แห้งแล้งที่มีความกว้าง มากกว่าดินแดนอื่นของอาหรับ

5.2 ลักษณะทางการเมือง ดินแดนส่วนนี้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของเปอร์เซีย หากจะแบ่งพื้นที่ราบของคาบสมุทรอาหรับโดยยึดตามความอุดมสมบูรณ์แล้ว พื้นที่ ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเยเมนนั้น ชาวโบราณได้ขนานนามว่า “พื้นที่สีเขียว” ส่วนทางตอนใต้ของ ทะเลอะเราะบะฮุเคยเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยกำยานซึ่งมีการใช้กันอย่างแพร่หลายในสมัยโบราณ ทางทิศตะวันออกแถบอ่าวเปอร์เซียก็มีเมืองอะฮุซซาฮ์ (อัลฮาซา ในปัจจุบัน) ที่อุดมสมบูรณ์อยู่ ดินแดนทั้งหมดเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นดินแดนที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกเป็นอย่างยิ่ง จะมีก็ส่วน น้อยที่ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้

ส่วนพื้นที่ลาดทางทิศตะวันตกเป็นดินแดนทุรกันดารอย่างยิ่ง เต็มไปด้วยภูเขาหิน และทราย แต่เหมาะสำหรับการใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ในอดีตนั้นพื้นที่แถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์ กว่าปัจจุบันมาก ดินแดนอาหรับตอนกลางนั้นจะเป็นดินแดนที่ราบสูงซึ่งเป็นที่ตั้งของแคว้นนัจด์

ดินแดนแห่งนี้เต็มไปด้วยภูเขาสูงและธารน้ำยาวหลายสาย ซึ่งสามารถใช้เป็นสถานที่เลี้ยงม้าอาหรับพันธุ์ดีได้ ส่วนแคว้นอัลยะมะฮะฮ์ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้นั้น เป็นแคว้นที่คอยหล่อเลี้ยงชีพของชาวอาหรับด้วยการผลิตข้าวสาลี ข้าวฟ่างและพืชพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 6-7 ดินแดนทั้งสองนี้ไม่ได้มีความอุดมสมบูรณ์ด้อยไปกว่าพื้นที่ของยุโรปในปัจจุบันนี้เลยบางทีมันอาจจะดีกว่ายุโรปด้วยซ้ำไป ซึ่งเฮลล์ (Hell) ได้กล่าวไว้ว่า “ความเชื่อที่ว่าดินแดนอาหรับนั้นเป็นทะเลทรายที่แห้งแล้งปราศจากการเพาะปลูก และน้ำได้สูญสิ้นไป เมื่อเราได้พบว่าดินแดนอาหรับนั้นไม่ใช่ดินแดนที่เต็มไปด้วยทะเลทรายที่แห้งแล้ง หากแต่เมื่อหลายพันปีก่อนเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ที่สุด มีการเพาะปลูก มีหมู่บ้านและประชากรมากมาย” (Hasan 'Ibrāhīm Hasan, 1964 : 1/5)

ดินแดนส่วนกลางของคาบสมุทรนั้นประกอบไปด้วยพื้นที่ราบทะเลทรายที่แห้งแล้งซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ ส่วนทางเหนือถึงแม้จะเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยภูเขาหินแต่ก็ยังมีตาน้ำหลายสายที่ประชาชนในแถบนั้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ ดินแดนแห่งนี้มีหมู่บ้านตั้งอยู่มากมายเหมือนกับทะเลทรายในแถบแอฟริกา

แม้ว่าคาบสมุทรอาหรับจะเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยภูเขาที่ปกคลุมไปด้วยหินที่เกิดจากการกระทำของภูเขาไฟและทะเลทรายอันกว้างใหญ่ไพศาล แต่กระนั้นก็ยังมีการนำอยู่ตามหุบเขาในบริเวณพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์จะมีชาวชนบทมาตั้งถิ่นฐานอยู่ โดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์นี้ เลี้ยงชีพและปศุสัตว์ของพวกเขา เพราะในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีน้ำซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักในการเลี้ยงชีพ ส่วนพื้นที่ที่อยู่ห่างออกไปจากธารน้ำจืดจะเป็นพื้นที่แห้งแล้งไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและการเพาะปลูก

ธารน้ำสายใหญ่ที่สุดของคาบสมุทรอาหรับคือ อัดตะฮฺนาค ในยามที่ธารน้ำแห่งนี้สมบูรณ์จะนำเอาความเขียวขจีของพืชพันธุ์ แต่เมื่อธารน้ำเหือดแห้งไป ก็จะทำให้ความแห้งแล้งมาแทนที่ ฉะนั้นวิธีที่จะเอาชนะความแห้งแล้งได้ ก็โดยใช้วิธีการด้านวิศวกรรม ซึ่งก็คือการสร้างเขื่อน แต่วิธีการดังกล่าวไม่มีชาวอาหรับกลุ่มใดมีความรู้ในด้านนี้ดีพอนอกจากในเยเมน โดยในพื้นที่ดังกล่าวประชาชนสามารถที่จะรักษาน้ำในลำธารเอาไว้ได้โดยการสร้างเขื่อนและจัดระบบชลประทานเพื่อจ่ายน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูก ทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นกลายเป็นพื้นที่ ๆ มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าพื้นที่ส่วนอื่นของคาบสมุทรอาหรับ ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มมีหุบเขาล้อมรอบ มีโอเอซิสที่อุดมสมบูรณ์ มีการทำการเพาะปลูกอย่างมากและสามารถตั้งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยได้ ลักษณะทางธรรมชาติเช่นนี้ทำให้ประชาชนในแถบนั้นมีความกระตือรือร้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบทซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ยึดติดกับการเกษตร พวกเขาจะหันไปยึดการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอูฐ แพะ และแกะ ซึ่งพวกเขาสามารถที่จะนำเนื้อของมันมารับประทาน หรือนำนมมาดื่ม นำขนมาใช้ประโยชน์และใช้บรรทุกสัมภาระในยามที่พวกเขาโยกย้ายเพื่อแสวงหาแหล่งน้ำแห่งใหม่หรือในยามที่ออกเดินทางไปค้าขาย นอกจากนี้แล้วภูมิอากาศและปริมาณน้ำฝนอันน้อยนิด หรือไม่มีเลยนั้นเป็นตัวที่จะคอยหล่อ

หลอมผู้คนที่อาศัยอยู่ในแถบนี้ให้มีความแข็งแกร่ง อดทนต่อความยากลำบากเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แห้งแล้ง ทุกรันดารได้ดี

3.1.2 ภูมิอากาศของคาบสมุทรอาหรับ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของคาบสมุทรอาหรับเป็นทะเลทราย ลักษณะของภูมิอากาศโดยทั่วไปจะมีอากาศแห้ง ฝนตกนาน ๆ ครั้ง ในยามที่ฝนตกจะทำให้เกิดธารน้ำหลายสาย ซึ่งธารน้ำทั้งหมดจะไหลลงทะเลแดง และทะเลอาหรับ ส่วนภูมิอากาศทางตอนเหนือจะมีฝนตกในช่วงฤดูหนาวและฤดูใบไม้ร่วง ส่วนเยเมนจะมีฝนตกในฤดูร้อน ในเขตทะเลทรายเมื่อฝนตกก็ทำให้พืชพันธุ์ออกดอกขึ้นมาอย่างรวดเร็วและตายไปภายในเวลาไม่กี่เดือน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วิถีชีวิตชาวอาหรับจึงต้องเร่ร่อนไปตามเส้นทางที่ ๆ มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา คาบสมุทรอาหรับ มีลักษณะภูมิอากาศแห้งแล้งมีฝนตกน้อย ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมบ้าง ส่วนใหญ่ได้รับปริมาณน้ำฝนน้อยกว่า 250 มิลลิเมตร และระหว่าง 350-760 มิลลิเมตร ในตอนเหนือของทะเลอาหรับ จึงมีอากาศแบบทะเลทราย และทุ่งหญ้าเขตร้อน ส่วนดินแดนตอนกลางส่วนใหญ่ของคาบสมุทรอาหรับ หรือประเทศซาอุดีอาระเบีย และชายฝั่งทะเลแดงด้านตะวันออก มีลักษณะภูมิอากาศทะเลทรายเขตร้อน (Desert Climate) ปริมาณน้ำฝนน้อยกว่า 250 มิลลิเมตร ฤดูร้อนได้รับลมมรสุมบ้าง ส่วนใหญ่อากาศร้อนและแห้งแล้ง

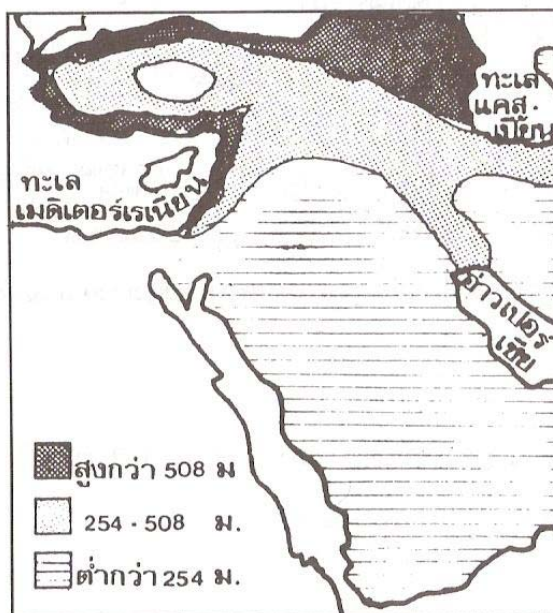
สำหรับในคาบสมุทรอาหรับนั้น พื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นทะเลทรายไม่มีน้ำเลย นอกจากธารน้ำที่มีน้ำไหลเพียงชั่วครั้งชั่วคราว ภูมิอากาศของคาบสมุทรอาหรับมี 3 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิอากาศทะเลทรายแบบร้อน มีลักษณะอากาศร้อนและแห้งแล้งมาก ได้แก่ บริเวณคาบสมุทรอาหรับเกือบทั้งหมด ซึ่งเป็นอาณาเขตของซาอุดีอาระเบีย เยเมน และจอร์แดน ทะเลทรายเหล่านี้ ได้แก่ ทะเลทรายอัลนูฟูต ทะเลทรายซีเรีย ทะเลทรายรูปอุคคอสีย์

2. ภูมิอากาศทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทรายทั้งแถบร้อนและแถบอบอุ่น มีลักษณะไม่แห้งแล้งมากเหมือนทะเลทราย มีฝนตกน้อย เขตอากาศทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทรายแถบร้อน ได้แก่ เขตที่อยู่ติดต่อกับทะเลทรายในคาบสมุทรอาหรับ

3. ภูมิอากาศแบบภูเขา ลักษณะอากาศเป็นได้ตั้งแต่เย็นจัด จนถึงร้อนเป็นป่าดงดิบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสูงของภูมิประเทศได้แก่ เยเมน

ภาพที่ 4 แสดงปริมาณน้ำฝนบนคาบสมุทรอาหรับ

ที่มา: ดนัย ไชยโยธา, 2548 : 128

นอกจากนี้ อัลมัสดูดี (al-Mas'ūdī, 1958 : 2/233) ยังได้แบ่งลักษณะลมมรสุมที่พัดผ่านบริเวณคาบสมุทรอาหรับออกเป็น 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. อัลกอบูล (al-Qabūl) เป็นกระแสลมจากตะวันออกของคาบสมุทรอาหรับ ซึ่งจะนำพาเมฆฝนมาด้วย ส่วนใหญ่จะตกในเขตแคว้นนัจด์ ถือเป็นสายลมแห่งความอุดมสมบูรณ์

2. อัดตะบูร์ (al-Dabūr) เป็นกระแสลมที่พัดมาจากทะเลแดงทางทิศตะวันตกของคาบสมุทรอาหรับ ซึ่งจะพัดพาเมฆฝนมา ในบางครั้งชาวอาหรับอาจจะเรียกว่าอัชชะริยาต และอัลมูคิรอต แต่บางช่วงจะเป็นลมร้อนซึ่งก็จะนำเอาความแห้งแล้งกลับมาสู่คาบสมุทรอาหรับอีกเช่นเดียวกัน และชาวอาหรับยังเรียกในชื่อต่าง ๆ อาทิ อัลสสะมูม อัลไฮฟ์ และอัลสสะฮาม¹ เป็นต้น

3. อัลญะนูบ (al-Janūb) เป็นกระแสลมที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดียทางทิศใต้ของคาบสมุทรอาหรับ

4. อัชชะมาล (al-Shamāl) เป็นกระแสลมหนาวที่พัดมาจากที่ราบสูงอานาโตเลียผ่านซีเรีย หรือรู้จักในอีกชื่อหนึ่ง คือ ชามียะฮ์ และอัลฮัตวาล์ เป็นกระแสลมที่จะนำความอุดมสมบูรณ์ไปจากคาบสมุทรอาหรับ กล่าวคือกระแสลมจะพัดพาเอาเมฆฝนหาย และกระแสลมนี้ยังมีส่วนทำให้

¹ ชื่อทั้ง 3 นี้ หมายถึงลมร้อนที่ทำให้สัตว์อดอยาก

ชาวอาหรับเกิดนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น โดยช่วงนี้ชาวอาหรับจะเปิดบ้านต้อนรับแขกที่เดินทางผ่านไปมา

3.1.3 ถิ่นฐานของชนเซมิติก²

เซมิติกเป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของคาบสมุทรอาหรับ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางด้านภาษาที่เกิดจากการวิวัฒนาการมาจากภาษาเดียวกัน และมีถิ่นฐานเดิมเดียวกัน ซึ่งนักวิชาการทั้งทางด้านภาษาศาสตร์และประวัติศาสตร์กล่าวถึงถิ่นฐานเดิมของชนเซมิติกไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าเดิมทีนั้นชนเซมิติกอยู่ในเอธิโอเปีย ต่อมาก็ได้อพยพมายังพื้นที่ทางตอนใต้ของคาบสมุทรอาหรับโดยผ่านทางช่องแคบมันเดบ จากนั้นก็แยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานตามพื้นที่ต่าง ๆ ในคาบสมุทรอาหรับ แต่บางท่านก็กล่าวว่าถิ่นฐานเดิมของชนเซมิติกนั้นอยู่ทางตอนเหนือของแอฟริกา จากนั้นก็ได้อพยพไปยังเอเชียโดยผ่านคลองซูเอซ ถึงกระนั้นก็ยังมึ่นักวิชาการบางกลุ่มกลับมีความเห็นว่าเมืองคานาอันคือถิ่นฐานเดิมของชนเซมิติก เนื่องจากในยุคโบราณนั้นชนเซมิติกเคยตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่แถบซีเรียดังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีมากมายในพื้นที่ดังกล่าว ('Alīy Abd al-Wāhid Wāfiy, n.d. : 10-11)

นอกจากนี้ เรนาน (Renan) และโนลเดก (Noldeke) มีทัศนะที่ตรงกันว่าถิ่นฐานเดิมของชนเซมิติกอยู่ในอาระเบียใกล้กับเขตแดนเคอร์ดิสถานปัจจุบัน ซึ่งเป็นถิ่นฐานเดียวกับกลุ่มอินโด-ยูโรเปียน จากนั้นก็ได้อพยพไปยังที่ต่าง ๆ โดยอาศัยหลักฐานจากเรื่องเล่าของชาวยิวและเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในพันธสัญญาเก่าบทเยเนซิส ('Abd al-Hamīd Muḥammad 'Abū Sikkīn, 1977 : 58)

ส่วนคูอิตี (Guidi) มีความเห็นว่าถิ่นกำเนิดของชนเซมิติกอยู่ทางตอนใต้ของอิรัก เนื่องจากมีคำที่ใช้เรียกสิ่งก่อสร้าง สัตว์ และพืชจำนวนมากในภาษาตระกูลเซมิติกที่มีความหมายใกล้เคียงและสัมพันธ์อย่างมากกับภาษาที่ใช้อยู่ทางตอนใต้ของอิรัก ('Alīy Abd al-Wāhid Wāfiy, n.d. : 11)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวข้างต้นก็ยังถูกปฏิเสธโดยนักวิชาการอย่าง ไรท์ (Wright) ชเรเดอร์ (Schradler) เซส (Sayce) สปเรนเจอร์ (Sprenger) และเด โกเจอร์ (De Goeje) ซึ่งต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ถิ่นฐานของชนเซมิติกนั้นอยู่ในคาบสมุทรอาหรับ แต่

² เซมิติก หรือ เซไมท์ เป็นคำที่นักวิชาการนำมาใช้กับคนหลายชนชาติและเผ่าพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในอาระเบีย โดยเชื่อว่าคนเหล่านี้เป็นลูกหลานของเซม หรือ ซาม บุตรของนบีนูห์ (โนอา) ดังปรากฏในพันธสัญญาเก่า ซามเป็นหนึ่งในบุตรเพียงไม่กี่คนที่ศรัทธากับคำเทศนาของนบีนูห์ (โนอา) และยอมโดยสารถือไปด้วย เมื่อรอดชีวิตจากน้ำท่วมใหญ่ลูกหลานที่สืบทอดมาจากซาม คือพวกซามียะฮ์หรือเซมิติกนั่นเอง

เนื่องจากความแห้งแล้งจึงทำให้เกิดการอพยพไปยังส่วนต่าง ๆ ที่อยู่รอบคาบสมุทรอาหรับอย่างเช่น อิรัก ซีเรีย และเยเมน ('Abd al-Hamīd Muḥammad 'Abū Sikkīn, 1977 : 60) โดยกลุ่มแรกที่อพยพ ได้แก่ พวกอัครคาเดียน (บาบิโลเนียน- อัสนีเรียน) โดยอพยพจากคาบสมุทรอาหรับขึ้นไปยังอิรักในช่วง 4,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช ไปอยู่ภายใต้การปกครองของชาวซูเมเรียน และรับเอาภาษาศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวซูเมเรียน จนกระทั่งปี 2,350 ก่อนคริสต์ศักราช พวกอัครคาเดียนก็ได้สถาปนากการปกครองของตัวเองขึ้นมาครอบคลุมพื้นที่อิรัก และซีเรีย จากนั้นเมื่ออาณาจักรอัครคัตล่มสลายลงก็เกิดรัฐเล็ก ๆ ขึ้นหลายรัฐที่สำคัญได้แก่ บาบิโลนในปี 2,000 ก่อนคริสต์ศักราช โดยมีกษัตริย์องค์สำคัญได้แก่ ฮัมมูราบี ขึ้นครองราชย์ในศตวรรษที่ 18 ก่อนคริสต์ศักราช

กลุ่มที่ 2 พวกคานาอัน ซึ่งได้เริ่มอพยพในช่วงต้นปี 2,000 ก่อนคริสต์ศักราช โดยอพยพไปยังแถบซีเรีย และพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และได้ก่อตั้งสถานีการค้าขึ้นที่เมือง ไชดา ไทร์ ญิบส์ และเบรุต ซึ่งชาวกรีกเรียกชนกลุ่มนี้ว่า ฟินีเซียน โดยกลุ่มดังกล่าวมีเมืองขึ้นมากมายในแถบแอฟริกา เอเชียน้อยและอันดาลูเซีย ที่สำคัญก็คือ ชนกลุ่มนี้เป็นผู้ประดิษฐ์อักษรลิ่มที่ใช้กันอยู่ทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีพวก โอจิริต ที่อพยพไปยังตอนเหนือของซีเรีย และพวก โมอาบ ทางตะวันออกของจอร์แดน ซึ่งสถาปนารัฐของตัวเองขึ้นในศตวรรษที่ 10 ก่อนคริสต์ศักราช เช่นเดียวกับพวกฮิบรู ซึ่งอพยพสู่ปาเลสไตน์ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 ก่อนคริสต์ศักราช

กลุ่มต่อมาได้แก่พวกอาราเมียน กลางปี 2,000 ก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งกลุ่มนี้น่าจะเป็นชาวชนบทที่เร่ร่อนไปสู่ตอนเหนือของทะเลทรายอัลนูฟูต แถบชนบทของซีเรียและอิรักไปจนถึงอ่าวอะเกาะบะฮ์ ส่วนกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มของอาหรับทางตอนใต้ซึ่งเริ่มขึ้นในช่วงปลายปี 2,000 ก่อนคริสต์ศักราช มุ่งหน้าไปสู่ทางตอนใต้และชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย และบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ในติฮามะฮ์ของเยเมนก็อพยพข้ามทะเลแดงโดยผ่านทางช่องแคบมันเดบไปยังดินแดนแถบชายฝั่งของแอฟริกาเพื่อตั้งสถานีการค้า

3.1.4 ประชาชาติอาหรับ

นักประวัติศาสตร์อาหรับได้แบ่งชนชาติอาหรับออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ เซากีย อบูเคาะลีล (Shawqīy 'Abū Khalīl, 2003 : 43) ได้แก่

1. อาหรับ อัลบาอิตะฮ์ ชนกลุ่มนี้เป็นชนชาติที่สูญสิ้นไปแล้ว จะมีก็เพียงแต่ร่องรอยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มนี้เท่านั้นที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ส่วนเรื่องราวของชนเหล่านี้ไม่มีใครที่สามารถที่จะรู้ได้ จะมีก็เพียงแต่เรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน และบทกวีของชาวอาหรับ ดังเช่นเรื่องราว

ของชนเผ่าอาด ษะมุต ชนเผ่าที่มีชื่อเสียงของชนชาตินี้ได้แก่ อาด ษะมุต ฎอมส์ ยะดีซ และญุรฮุมรูนแรก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

อาด คือ กลุ่มของ นบีฮูด ซึ่งนักวิชาการถือว่าเป็นชนชาติอาหรับที่เก่าแก่ที่สุดมีถิ่นฐานอยู่ในเขตอะฮุกอฟซึ่งตั้งอยู่ระหว่างประเทศเยเมน กับ โอมาน แถบทะเลาะเราะเมาวัตและเมืองอซซิบร์ เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีการขุดพบโครงกระดูกที่มีสภาพสมบูรณ์ วัดความยาวของขนาดส่วนสูงได้ 10 เมตร นักวิชาการเชื่อว่าเป็นโครงกระดูกของพวกอาดที่ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน

ษะมุต คือกลุ่มชนของ นบีสอลิหฺ عليه السلام มีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองฮิเจอร์ และวาติกูรอ ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างแคว้นฮิญาซ กับ ชาม โดยโพลินี (Pliny) อ้างถึงใน ฮารุน ยะหฺยา, (2548 : 124) ได้บันทึกไว้ว่าโดมัท³และเฮ็กร⁴ คือถิ่นฐานที่ชาวษะมุตอยู่อาศัย ส่วน Ptolemy กล่าวว่าใกล้เคียงกับถิ่นที่อยู่ของพวกอาด ในเขตที่ราบสูงฮิญาซ แต่สิ่งที่น่าสังเกตคือเมืองฮิเจอร์ เคยเป็นศูนย์กลางด้านการค้าที่สำคัญระหว่างเยเมน กับ ชาม และอียิปต์ กับ อิรัก ฉะนั้นถิ่นฐานของพวกษะมุต จึงน่าจะอยู่ที่เมืองนี้ กอรปกับปัจจุบันนักวิชาการได้ขุดพบหลักฐานสำคัญซึ่งเป็นศิลาจารึกของชนกลุ่มนี้ได้ ในเขต ตะบูก มะตาอินศอลิหฺ ไตมาฮ์ ฎุฆารอม และในฎุออิฟได้หลายชิ้น

ฎอมส์ และยะดีซ เป็นชนเผ่าอาหรับโบราณซึ่งถูกกล่าวถึงในประวัติศาสตร์อาหรับมีถิ่นที่อยู่ในบริเวณแคว้นยะมะมะฮฺ และบะห์เรน ซึ่งถือเป็นเขตอุดมสมบูรณ์ที่เต็มไปด้วยพืชพันธุ์นานาชนิด ในปัจจุบันยังคงปรากฏป้อมปราการอยู่หลายแห่งในเขตนัจรอน บะห์เรน และยะมะมะฮฺ

อุไมมฺ และอะบิล อาศัยอยู่ในบริเวณทะเลทรายระหว่างยะมะมะฮฺ กับ อซซิบร์ แต่มีนักประวัติศาสตร์บางท่านกล่าวว่าอยู่ในเปอร์เซีย ซึ่งชาวเปอร์เซียถือว่าชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแรกที่รู้จักการสร้างบ้านแบบมีเพดาน ส่วนอะบิล อาศัยอยู่ที่เมืองยัษริบ⁵ ซึ่งเป็นชื่อของ ยัษริบ บิน มาอิละฮฺ บิน มุอัลฮิล บิน อะบิล ชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่จนถึงยุคของอิมลิก ส่วนเมืองของกลุ่มชนนี้สูญหายไปเนื่องจากเกิดน้ำท่วมและกระแสน้ำได้พัดลงสู่ทะเลจนหมดสิ้น

ญุรฮุม อาศัยอยู่ในเยเมน ต่อมาเกิดภาวะแห้งแล้ง จึงย้ายไปยังฮิญาซ และได้อาศัยอยู่ที่เมืองมักกะฮฺ จนกระทั่งอิสมาอีล⁶มาถึงและได้แต่งงานกับหญิงสาวในเผ่า ซึ่งต่อมาได้รับหน้าที่ดูแลอัลกะอูบะฮฺ จากนั้นเผ่าคุซาอะฮฺและกินานะฮฺเข้ามารุกราน จึงทำให้เผ่าญุรฮุมต้องหนีไปอาศัยอยู่ระหว่างมักกะฮฺ กับยัษริบ จนต่อมาก็เกิดโรคระบาดอย่างหนักทำให้ชนกลุ่มนี้สูญหายในที่สุด

³ เตามะตุลญัลดัล

⁴ เมืองฮิเจอร์

⁵ เมืองมะดีนะฮฺในปัจจุบัน

⁶ อิสมาอีล บุตรของอิบรอฮีม (ประมาณปี 1781-1638 ก่อนคริสต์ศักราช) เป็นศาสนทูตคนที่ 8 ในศาสนาอิสลาม และเป็นต้นตระกูลของชาวอาหรับเหนือ (กลุ่มอัดนันียะฮฺ) ซึ่งเชื้อสายของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ก็มาจากศาสนทูตอิสมาอีล عليه السلام เช่นเดียวกัน (ดูเพิ่มเติมใน Sīrah 'ibn Hishām, 1977 : 17-18)

นอกจากเผ่าต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเผ่าอับดุลฎ็อก บิน อิรอมซึ่งอาศัยอยู่ที่ภูอิฟ และถูกทำลายเนื่องจากความผิด โดยนักประวัติศาสตร์เชื่อว่าเป็นกลุ่มแรกที่ประดิษฐ์อักษรอาหรับ และเผ่าบนูดาคิม กับสุตูรอ

2. อาหรับ อัลบากียะฮ์ ซึ่งจะมีชนชาติแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 อาหรับอัลอาริบะฮ์ ชนกลุ่มนี้เป็นชาวเกาะสุannonที่อาศัยอยู่ในเยเมน เผ่าที่มีชื่อเสียงของชนชาตินี้ได้แก่ ญุซุม และยะอรุบ จากเผ่ายะอรุบได้กระจายออกเป็นเผ่าใหญ่สองเผ่า คือ กะสุลาล และฮิมยร์

จากเผ่าฮิมยร์ ก็ได้แตกกระจายออกเป็นเผ่าต่าง ๆ มากมายที่มีชื่อเสียงได้แก่ เผ่า กุฎออะฮ์ จากกุฎออะฮ์ แตกสาขาออกเป็นเผ่าบะลีย์ เผ่าญุฮัยนะฮ์ เผ่ากัลบ์ เผ่าบะฮุเราะฮ์ เผ่าบนู นะฮ์ด และเผ่าญะร็อม เผ่าที่มีชื่อเสียงของสาขากะสุลาลได้แก่ เผ่าอัลอัซด์ ซึ่งจากเผ่านี้ได้แตก ออกเป็นเผ่าเอาช เผ่าคอซร็อย และลูกหลานของญุฬนะฮ์ นั่นก็คือเผ่าฆอสาสีนะฮ์ซึ่งได้เข้าไป ปกครองดินแดนซาม เผ่าญอย ซึ่งแตกออกมาเป็น ญุฎัยละฮ์ นัษฮาน บุหัตร์ ซุบัยด์ และชะอูละบะฮ์

ต่อมาเมื่อชาวเยเมนเริ่มรู้ถึงอารยธรรมความเจริญพวกเขาก็ได้สถาปนาอาณาจักรต่าง ๆ ขึ้นอย่างเช่น มะอีน⁷ สะบะอ์⁸ ฮิมยร์⁹ และกอตบาน¹⁰ กษัตริย์สะบะอ์บางองค์พยายามที่จะนำน้ำฝน จำนวนมากมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นพวกเขาจึงได้สร้างเขื่อนมาเพื่อกักเก็บน้ำ โดยให้ชื่อว่า "อัลอะริม" จากการจัดระบบน้ำดังกล่าวทำให้ดินแดนของพวกเขาได้เปลี่ยนไปเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ซึ่ง เปรียบดังสวนสวรรค์ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปประชาชนก็เริ่มที่จะละเลยการดูแลเอาใจใส่และซ่อมแซม ตัวเขื่อน ซึ่งชนรุ่นก่อนได้สร้างเอาไว้ ในที่สุดตัวเขื่อนก็ได้พังทลายลงมาทำให้น้ำไหลเข้าท่วมนครของ พวกเขาจนจมลงสู่ใต้น้ำ จากนั้นพวกเขาได้อพยพออกไปสู่ดินแดนต่างๆทั่วคาบสมุทรอาหรับ โดย กลุ่มชะอูละบะฮ์ บิน อัมร์ ได้เดินทางไปสู่แคว้นฮิญาซและเข้าไปยังเมืองมะดีนะฮ์ และต่อมาก็ สามารถเอาชนะชาวเมืองมะดีนะฮ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวยิวได้และตั้งถิ่นฐาน ณ ที่แห่งนั้น

ส่วนกลุ่มทาริษะฮ์ บิน อัมร์ (คุซาอะฮ์) ได้เข้าไปบุกยึดเมืองมักกะฮ์จนสามารถเข้าไป มีบทบาทในเมืองดังกล่าวแทนที่พลเมืองเดิมคือ เผ่าญุซุมรุ่นที่สอง ซึ่งเป็นเผ่าเกาะสุannonโบรา

⁷ ช่วงปี 1300-650 ก่อนคริสตศักราช มีศูนย์กลางอยู่ที่อัลญะฟิ ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างนัจรอนกับทะเลาะเราะเมาวัต ในศตวรรษที่ 12 ก่อน คริสตศักราชอาณาจักรนี้ได้ขยายอำนาจเหนืออาณาจักรกอตบานและทะเลาะเราะเมาวัต เป็นผลทำให้อาณาจักรมะอีนสามารถควบคุม เส้นทางการค้าทั้งทางเหนือและทางใต้เอาไว้ได้ (Shawkī Dayf, 1960 : 27)

⁸ ช่วงปี 800-115 ก่อนคริสตศักราช มีศูนย์กลางอยู่ที่มะอริบในเยเมน เป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญทางการค้าในยุคโบราณระหว่าง เอธิโอเปียกับอินเดีย และซามกับอียิปต์ โดยมีสินค้าสำคัญได้แก่ เครื่องหอม เครื่องเทศ อัลมูมณิ และแร่ทองคำ (เยเรมีย์ 6 : 20, พงศ์ กษัตริย์ฉบับที่หนึ่ง 10 : 1-2, เอเสเคียล 27 : 22)

⁹ ช่วงปี 115 ก่อนคริสตศักราช ถึง คริสตศักราช 525 มีศูนย์กลางเดียวกับรัฐสะบะอ์

¹⁰ เป็นรัฐที่ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทางทิศเหนือของเอเดน และทางตะวันตกเฉียงใต้ของสะบะอ์ มีศูนย์กลางอยู่ที่ติมนะฮ์ คาดว่าอยู่ร่วมสมัยกับ รัฐสะบะอ์ แต่เนื่องจากสงครามระหว่างเผ่าจึงทำให้ต้องรวมกับเผ่าสะบะอ์

ที่มาจากเยเมน ด้านกลุ่มอิมรอน บิน อัมร์ นั้นก็ได้เดินทางสู่โอมานและได้ตั้งถิ่นฐานสถาปนารัฐขึ้น โดยมีชื่อเรียกว่า “อซด์โอมาน” ญุฟนะฮฺ บิน อัมร์ ได้เดินทางสู่ซีเรียและได้ตั้งถิ่นฐาน ณ ดินแดนที่มีแหล่งน้ำแห่งหนึ่งซึ่งมีชื่อว่า “ซอสซาน” จากนั้นก็ได้สถาปนาอาณาจักร “อัลซอสซาซีนะฮฺ” ขึ้นโดยยึดตามชื่อแหล่งน้ำดังกล่าว ส่วน ลัคม์ บิน อะดียฺ ได้เดินทางสู่อัลฮิเราะฮฺและได้ตั้งถิ่นฐาน ณ ดินแดนแห่งนั้นโดยมี นะคีร์ บิน เราะบิอะฮฺ เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรขึ้นมาซึ่งมีชื่อว่า “อัลมะนาซิเราะฮฺ” หลังจากอซด์ ก็ยกทัพเดินทางไปสู่ดินแดนทางเหนือและได้ตั้งถิ่นฐานในหุบเขา ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองมะดีนะฮฺหลังจากที่พวกเขาพบว่าดินแดนแห่งนั้นเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์มีลำธารอัดตะฮฺนาอ์ไหลผ่าน

กัลบ์ บิน วับเราะฮฺ ซึ่งมาจากเผ่ากุฎอะฮฺได้เดินทางยังแถบชนบทของอัลสะมะวะฮฺ ซึ่งเป็นเขตดินแดนของอิรักติดกับชายแดนทางตอนเหนือของแคว้นนัจด์ และมีลำธารอัดตะฮฺนาอ์ไหลผ่านพวกเขาจึงได้ตั้งถิ่นฐาน ณ ที่แห่งนั้น

2.2 อาหรับ อัลมุสตะอเราะบะฮฺ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อาหรับ อัลมุตะอ์ริบะฮฺ สาเหตุที่เรียกชื่อนี้ก็เพราะว่าท่านนบีอิสมายิลนั้นเป็นคนที่พูดภาษาฮีบรูหรือภาษาอัสซีเรียน (Shawqiy 'Abū Khalīl, 2003 : 44) ต่อมาเมื่อท่านพร้อมกับมารดาได้อาศัยอยู่กับเผ่าญุรฮุมที่เมืองมักกะฮฺ และได้แต่งงานกับผู้หญิงจากเผ่านี้ จึงทำให้ท่านและลูกหลานของท่านได้เรียนรู้ภาษาอาหรับ ด้วยเหตุนี้เองจึงเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “อัลอาหรับ อัลมุสตะอเราะบะฮฺ” หมายถึง กลุ่มชนที่กลายเป็นชาวอาหรับ ซึ่งชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางตอนกลางของคาบสมุทรอาหรับ จากแคว้นฮิญาซไปจนถึงดินแดนเขตทะเลทรายของซีเรีย ในขณะที่เดียวกันก็เข้าไปอาศัยอยู่ร่วมกับชาวเยเมนที่อพยพเข้ามาอาศัยหลังจากเกิดน้ำท่วม โดยชาวอาหรับส่วนใหญ่ถือว่ามีกลุ่มชนดังกล่าวเป็นบรรพบุรุษของตน

หะสัน อิบรอฮีม หะสัน (Hasan 'Ibrāhīm Ḥasan, 1964 : 1/11) ให้ทัศนะว่า เชื้อสายรวมทั้งชื่อของหัวหน้าเผ่าที่อยู่ระหว่างอิสมายิล กับ อัดนานของชนกลุ่มนี้นั้นยังเป็นเรื่องที่มีการขัดแย้งกัน ส่วนคำกล่าวของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ที่ว่า “พวกเขาเป็นบรรพบุรุษของท่าน” นั้นหมายถึงเชื้อสายที่อยู่ระหว่างอัดนานกับอับดุลมุฏฏะลิบเท่านั้น ส่วนที่อยู่เหนือจากอัดนานขึ้นไปนั้นยังเป็นเรื่องที่มีการขัดแย้งกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในเรื่องชื่อและจำนวนของบรรพบุรุษของพวกเขาซึ่งมันเป็นเรื่องปกติ เพราะว่าชนชาวอาหรับนั้นเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวอาหรับไม่ได้บันทึกเชื้อสายวงศ์ตระกูลของพวกเขาไว้ตามหนังสือหรือแผ่นจารึกต่าง ๆ แต่พวกเขาจะใช้วิธีการเล่าสืบต่อกันมา และคำพูดที่ถูกกล่าวออกมาจากปากนั้นก็ย่อมที่จะมีข้อผิดพลาดและการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน

ท่านอิบนุ กุฏอยบะฮฺ (Ibn Qutaybah, 1934 : 29) ได้กล่าวถึงความเห็นเกี่ยวกับความแตกต่างในเรื่องของชื่อและจำนวนของเชื้อสายและวงศ์ตระกูล โดยอ้างถึงคำพูดของนิกสัน (Nickson) ที่ได้ไว้กล่าวว่า “ไม่มีข้อโต้แย้งเลย หากเราจะพูดว่าเชื้อสายวงศ์ตระกูลนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เพราะเชื้อสายของอีดานานที่สืบต่อไปยังอิสมาอีลนั้นยังคงมีข้อสงสัยอยู่มากมาย ถึงแม้ว่าชาวอาหรับเกือบทั้งหมดจะอ้างว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากลูกหลานของอิสมาอีล ดังที่จะเห็นได้จากความนิยมในเผ่าหรือในเชื้อสายที่จะแฝงอยู่ในหมู่ชนเหล่านี้ แต่ถึงกระนั้นมันก็เป็นกรณีที่ดี สำหรับเราที่จะกล่าวถึงในสิ่งที่ชนชาวอาหรับยึดและนำมาเป็นพื้นฐานสำหรับระบบสังคม ร่องรอยทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีของพวกเขาโดยไม่คำนึงถึงการวิพากษ์วิจารณ์และอธิบายว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด”

อย่างไรก็ตามเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อาหรับที่ปรากฏอยู่นั้นก็คือ อิบรอฮีม¹¹ ได้อพยพมายังเมืองมักกะฮฺพร้อมกับลูกและภรรยาของท่านซึ่งก็คืออิสมาอีลและนางสะอ์ด ต่อมาอิสมาอีลและนางสะอ์ดก็ได้อาศัยอยู่กับเผ่าญุซุม ซึ่งเป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากเกาะฮุฎอน และได้เติบโต ณ ที่แห่งนั้น ส่วนภาษาที่ชาวญุซุมได้ใช้ก็เป็นภาษาอาหรับ อิสมาอีลจึงได้เรียนรู้ภาษาอาหรับจากชนเผ่านี้ จากนั้นก็ได้แต่งงานและมีลูก 12 คน จากลูก ๆ ทั้ง 12 คน ก็ได้แตกออกเป็นเผ่าต่าง ๆ มากมายและกระจัดกระจายอยู่ตามพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ของคาบสมุทรอาหรับ

ก่อนการประสูตของศาสนทูตมุฮัมมัด (ค.ศ. 571) ชาวอารเบียแยกกันอยู่เป็นกลุ่มตามเผ่าพันธุ์ บางกลุ่มอยู่ประจำที่ (เพาะปลูก) บางกลุ่มเร่ร่อน (ค้าขาย เลี้ยงสัตว์) ไปตามทะเลทรายที่พ้อมีแหล่งน้ำ การเดินทางไปทะเลทรายต้องรวบรวมกันเป็นกองคาราวานใหญ่เพื่อป้องกันโจรปล้นระหว่างทางโดยใช้อูฐเป็นพาหนะและบรรทุกสินค้า อูฐเป็นสัตว์ที่อดทนมีโครงสร้างสามารถเก็บน้ำไว้ในร่างกายปริมาณมาก สามารถเดินทางหลายสิบวันโดยไม่ต้องกินน้ำ จึงมีการตั้งชื่ออูฐเป็น “นาวาแห่งทะเลทราย” อาจพูดว่าทะเลทรายอารเบียย่อมเหมาะสำหรับชาวอาหรับกับอูฐเท่านั้น คนและสัตว์พันธุ์อื่น ๆ ยากที่จะมีชีวิตอยู่ในทะเลทรายได้ (สุรินทร์ หิรัญบุรณะ, 2550 : 139-140)

ประชากรในอารเบีย (สถิติเมื่อ ค.ศ. 1937) ประมาณ 8 ล้านคนอาศัยในพื้นที่ต่าง ๆ หนึ่งล้านคนอยู่ในแคว้นฮิญาซ (al-Hijāz) ซึ่งอยู่ทางภาคตะวันตกติดทะเลแดง ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของประเทศซาอุดีอาระเบีย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ 1.5 ล้านคนอยู่ในแคว้นเยเมน (Yaman) ทางตะวันตกเฉียงใต้ติดอ่าวเอเดน พื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกได้และมีทุ่งหญ้า ปัจจุบันเป็นประเทศเยเมน 2.5 ล้านคนอยู่ในแคว้นนัจด์ (Najd) และอัล ฮาซา (al-Hasa') อยู่ทางตะวันออกติดอ่าวเปอร์เซีย ปัจจุบันเป็นประเทศบาห์เรนและกาตาร์ซึ่งเป็นทุ่งหญ้า 1.5 ล้านคนอยู่ในแคว้นอะซีร์ ('Asīr) ทางทะเลแดงใต้เมืองมักกะฮฺ และ 7.5 แสนคนอยู่ในแคว้นอุมาน ('Umān) ปัจจุบันเป็นประเทศโอมาน ปัจจุบันจากการสำรวจของ United States Census Bureau เมื่อกลางปี

¹¹ อิบรอฮีม (อับราฮัม) บุตรอาซัร (ประมาณปี 1861-1686 ก่อนคริสต์ศักราช) เป็นศาสนทูตคนที่ 6 ในศาสนาอิสลาม

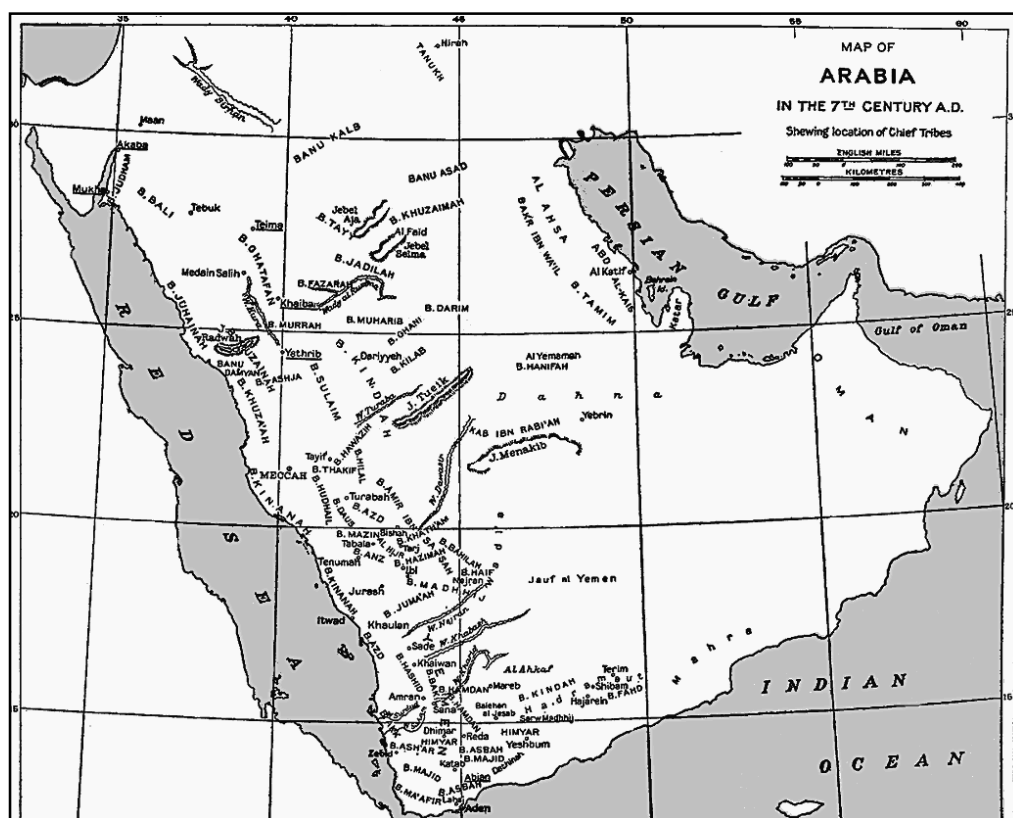
ค.ศ. 2007 ประชากรบนคาบสมุทรอาหรับมีจำนวน 93,307,765 คน โดยกระจายอยู่ตามประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย 27,601,038 คน เยเมน 22,211,743 คน โอมาน 3,102,229 คน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ 2,602,713 คน กาตาร์ 885,359 คน บาห์เรน 698,585 คน คูเวต 2,800,000 คน อิรัก 27,499,638 คน และจอร์แดน 5,906,760 คน¹²

สำหรับประชากรเบดูอินมีประมาณ 13 ล้านคน โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในคาบสมุทรอาหรับ ได้แก่ ในซีเรีย 925,000 คน ในซาอุดีอาระเบีย 551,000 คน และในจอร์แดน 256,000 คน ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่าง ๆ ในทวีปแอฟริกา ได้แก่ อียิปต์ แอลจีเรีย ลิเบีย มอริเตเนีย และโมร็อกโก¹³

¹² Countries and Areas Ranked by Population : 2008. (Online). Search from <http://www.census.gov/cgi-bin/ipc/idbrank.pl> [9 May 2008]

¹³ Cooperative Baptist Fellowship. 2007. **Bedouin**. (Online). Search from <http://www.thefellowship.info/Global%20Missions/UPG/Bedouin.icm> [17 May 2007]

ภาพที่ 5 การตั้งถิ่นฐานของเผ่าต่าง ๆ ในคาบสมุทรอาหรับศตวรรษที่ 7

ที่มา: D.S. Margoliouth, 1905 : 483

3.2 ความเชื่อและศาสนาของชาวอาหรับ

ความเชื่อของชาวอาหรับเริ่มแรกก่อนการนับถือศาสนาอิสลามนั้นเป็นความเชื่อแบบสัญลักษณ์นิยม (Totemism) คือการใช้สัตว์ พืช หรือ วัตถุ เป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่า พร้อมกับเคารพนับถือสิ่งเหล่านั้น และเชื่อว่ามันจะปกป้องคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือพวกเขาได้ในยามที่ประสบความทุกข์ยากหรือภัยพิบัติ ซึ่งหากสัญลักษณ์ประจำเผ่าเป็นสัตว์ พวกเขาจะปล่อยและไม่ยุ่งเกี่ยวกับมัน และหากเป็นพืชพวกเขาจะไม่ตัดหรือนำมาเป็นอาหาร นอกจากจะประสบภัยแล้งอย่างหนัก (Muhammad Abd al-Mu‘id Khan, Quoted in al-Sayyid Abd al-‘Aziz Sālim, n.d. : 405)

จากความเชื่อข้างต้นสามารถสังเกตได้จากสังคมอาหรับได้หลายประการดังนี้

1. ชาวอาหรับมักตั้งชื่อเผ่าของตัวเองโดยใช้ชื่อของสัตว์ประเภทต่าง ๆ เช่น สัตว์ป่า บ努อะสัด (สิงโต) บ努พะฮัด (เสือชีตาร์ เสือดาว) บ努เฆาะบืออะฮู (หมาไน) บ努กัลบ์ (สุนัข) สัตว์บก เช่น เซาร (วัว) กิรด์ (ลิง) ซือบ (สุนัขป่า) ซิบยาน (กวาง) กุนฟูซ (เม่น) สัตว์ปีก เช่น อุกอบ นัสร (นกอินทรี) สัตว์น้ำ เช่น กุรอยซ์ (ปลานิล) ฟิช เช่น อัลเซาะละฮู (ชุกาเทศ) นับด์ (พืช) วัตถุ เช่น ซือคร์ ฟิฮร์ (หิน) และสัตว์เลื้อยคลาน เช่น หัยยะฮู ทะนันซ์ (งู) เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะนำชื่อต่าง ๆ ข้างต้นมาเป็นชื่อเผ่าแล้ว ชาวอาหรับยังนิยมนำชื่อเหล่านี้มาตั้งเป็นชื่อลูก ๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งแสดงถึงความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และพืช

2. ชาวอาหรับเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ต่าง ๆ โดยจะเคารพบูชาเหมือนลัทธิสัญลักษณ์นิยม (Totemism) อื่น ๆ แต่ที่แตกต่างก็คือชาวอาหรับจะเคารพเพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต

3. ชาวอาหรับเชื่อว่ารูปสลักสัญลักษณ์ประจำเผ่าสามารถปกป้องสมาชิกของเผ่าจากภัยอันตรายและจะนำโชคและชัยชนะในยามสงครามด้วย ดังเช่น ในสงครามอุหุด อูซุฟยาน ได้นำรูปสลักอัลลาตและอุซซาไปทำสงครามด้วย ในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับลางดีและลางร้ายก็เช่นเดียวกัน ชาวอาหรับเชื่อว่าการปรากฏของนกบางชนิด เช่น นกเขา นกพิราบ เป็นลางดี ส่วนอีกาเป็นลางร้าย เป็นต้น

4. การห้ามสัมผัสหรือเอ่ยนามของสัตว์สัญลักษณ์ประจำเผ่าโดยตรงด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวอาหรับต้องใช้ชื่ออื่นเรียกแทนชื่อจริงของสัตว์นั้น ๆ เช่น เรียก มัจลัม แทน นะอามะฮู (นกกระจอกเทศ) อูบู อัลหาริซ แทน อัลอะสัด (สิงโต) อิบนู อาวา แทน อัลชะฮูละบะฮู (หมาไน) และเรียกอุมมูอมิร แทน อัฏเฆาะบูกู (สุนัขป่า) เป็นต้น

5. เมื่อสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่าตายลง ชาวอาหรับเผ่านั้น ๆ จะจัดพิธีฝังศพและไว้อาลัยให้กับสัตว์อันเป็นสัญลักษณ์ ดังเช่น เมื่อ บนู อัลหาริซ พบกวางตายพวกเขาจะนำผ้ามาคลุมและห่อซากของมันไว้แล้วนำไปฝัง หลังจากนั้นก็จะไว้อาลัยให้มันเป็นเวลา 6 วัน หรือเมื่อพวกเขาพบงู พวกเขาจะไม่ทำร้ายหรือฆ่ามัน เนื่องจากเชื่อว่า เมื่อฆ่ามันแล้วจะมีปีศาจมาล้างแค้น เป็นต้น

นอกจากความเชื่อข้างต้นแล้ว ชาวอาหรับชนบท และพวกเบดูอินยังมีความเชื่อในพลังลึกลับและวิญญาณที่ซ่อนอยู่ในสิ่งต่าง ๆ เช่น นก พืช และวัตถุต่าง ๆ รวมถึงดวงดาว ซึ่งมีผลต่อความเป็นไปของโลกและมนุษย์ ต่อมาได้พัฒนาไปสู่การเคารพบูชาแผ่นหินที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น มีสีขาว อย่างเช่น รูปเคารพ ญัลซัด ที่เฆาะเราะเมารัต ซึ่งเป็นแผ่นหินสีขาวมอดูเฝิน ๆ คล้ายใบหน้าคน หรือ รูปเคารพ ซุลคุละเซาะฮู ที่ตะบะละฮู มีลักษณะคล้ายมงกุฎ หรือ ษาดิอันวัต ที่เป็นต้นไม้ใหญ่เขียวขจี ซึ่งทุก ๆ ปีชาวอาหรับจะไปทำพิธีบูชาโดยนำอาวุธไปแขวน นำสัตว์ไปเชือด

นอกจากนี้ยังมีกะฮุยยังมีต้นไม้อีก 3 ต้น ซึ่งชาวอาหรับใช้เป็นฐานสำหรับวางรูปเคารพพุชซา และของ เช่นไห้วต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีการนำผ้ามาพันรอบบ่อน้ำ ต้นไม้ และวาดรูปตามจินตนาการของพวกเขาไว้ตามก้อนหินที่ได้มาจากธารน้ำ รูปลักษณะที่ปรากฏขึ้นทั้งหมดล้วนมาจากจินตนาการของพวกเขา อย่างเช่น ก้อนหิน 2 ก้อน ที่ตั้งระหว่างภูเขาเศาะฟา กับภูเขามัรวะฮ์ที่พวกเขาจินตนาการว่ามันเป็นคู่ชายหญิงที่ถูกสาปให้เป็นหิน เช่นเดียวกับหิน 2 ก้อน ซึ่งตั้งอยู่ที่บ่อน้ำซัมซัม โดยให้ชื่อว่าอิสฟา กับนาอิละฮ์

ถึงกระนั้นการบูชารูปสัญลักษณ์ของชาวอาหรับก็ไม่ได้ถือว่าการบูชารูปสัญลักษณ์ ในฐานะเทพเจ้าผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งและมวลมนุษยชาติ เนื่องจากในบางครั้งชาวอาหรับอาจสาบานกับสิ่งที่ตัวเองนับถือ แต่บางครั้งก็ตำท้อ บางครั้งก็นำมาเป็นอาหารในยามที่จำเป็น

ในช่วงศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสต์ศักราช ชาวอาหรับได้รับอิทธิพลเรื่องศาสนาจากอารยธรรมใกล้เคียง เช่น บาบิโลน โรมัน และเยเมน โดยเฉพาะลัทธิบูชาเทพเจ้าของเยเมนมีอิทธิพลอย่างมากต่อลัทธิบูชาเทพเจ้าของอารยธรรมเมโสโปเตเมีย และการนับถือดวงดาวซึ่งมีแหล่งกำเนิดจากพวกศอบีอะฮ์ และพวกกิลมาน ซึ่งชาวอาหรับเหนือก็ได้รับเอาความเชื่อนี้มาจากชาวเยเมน ความเชื่อดังกล่าวมีตรีเทพเป็นพื้นฐานหลักโดยตรีเทพนั้นประกอบด้วย พระจันทร์ พระอาทิตย์ และพระศุกร์ ซึ่งจะเหมือนกับความเชื่อของชาวบาบิโลเนียน ที่นับถือพระจันทร์เป็นเทพชิน พระอาทิตย์เป็นเทพซัมซั และพระศุกร์เป็นอัซตุร์ โดยพวกเขาถือว่า เทพชิน เป็นเทพสูงสุดมีฐานะเป็นบิดาของเทพซัมซั สัญลักษณ์ของเทพชินเป็นจันทร์เสี้ยว ในขณะที่เทพอัซตุร์ ซึ่งเป็นเทพเจ้าลำดับสามใช้สัญลักษณ์เป็นดาวศุกร์

ตามความเชื่อของชาวเยเมน ดวงจันทร์จะเป็นเทพสูงสุด ต่อมาเป็นพระอาทิตย์ ซึ่งก็คือ ลาด และถือว่าเป็นชายาของพระจันทร์ ส่วนพระศุกร์ก็คือบุตรของทั้งสอง ชาวมาอินเรียกพระจันทร์ว่า วัด ส่วนชาวสะบะฮ์ เรียกว่า วัรด์ ชิน สุบัส อัลมะเกะฮะฮุชะฮุ กะฮัล และอะบิม โดยพวกเขาถือว่าเป็นเทพดั้งเดิมและเก่าแก่มากกว่าเทพอื่น เนื่องจากพระจันทร์นั้นเป็นเข็มทิศให้แก่คนเดินทางและกองคาราวาน ด้วยเหตุนี้ชื่อของดวงจันทร์จะมีมากมาย เช่น อัลอาดิล อัลกุดดูส อัลหะกิม อัลมุฮ์อิร อัลมุบาร็อก และอัลหามีย์ ต่อมาเมื่อถึงยุคอิสลามชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้เปลี่ยนมาเป็นพระนามของอัลลอฮ์แต่เพียงองค์เดียว

3.2.1 รูปเคารพของชาวอาหรับ

รูปเคารพของชาวอาหรับมี 2 ชนิดด้วยกัน คือ อัสนามและเอาซาน อัสนาม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นที่เคารพนับถือนอกจากอัลลอฮ์ อาทิเช่น ภูเขา ต้นไม้ ก้อนหิน ฯลฯ และ

เอาซาน หมายถึง รูปแกะสลักเป็นสัญลักษณ์แทนเทพเจ้า อาทิเช่น อัลลาต มะนาต ฯลฯ ซึ่งอิซาม บิน มุฮัมมัด อัลกัลบีย (Hishām bin Muḥammad al-Kalbīy) อธิบายว่า “เศาะนัมนั้นเป็นรูปแกะสลักที่มีลักษณะเหมือนมนุษย์และทำมาจากไม้ ทองคำ และเงิน ส่วน วะซัน (เอาซาน) นั้นจะทำมาจากหิน” (al-Sayyid ‘Abd al-‘Azīz Sālim, n.d. : 412)

โดยทั่วไปชาวอาหรับจะนำรูปเคารพของพวกเขามาประดิษฐานไว้ในวิหาร หรือ โบสถ์ เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อกับเทพเจ้าในการขอพร ในยามที่เจ็บไข้ได้ป่วย หรือ ในยามประสบปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เทพเจ้าช่วยดลบันดาลให้แคล้วคลาดจากปัญหาหรือโรคร้ายไข้เจ็บ และยังไว้สำหรับบนบานอีกด้วย ส่วนเอาซานซึ่งเป็นรูปเคารพที่สลักในก้อนหิน หรือภูเขาหิน เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนเทพเจ้านั้นชาวอาหรับจะไว้สำหรับบูชาขัญ เพื่อแสดงความใกล้ชิดกับเทพเจ้า ซึ่งสัตว์ที่ถูกนำมาเชือดก็จะวางไว้บนแท่นหินพิธิที่เรียกว่า “นุศุบ” ทำจากแผ่นหิน ที่ตั้งเป็นแท่นสูงจากพื้นดิน เมื่อกาลเวลาผ่านไปแท่นพิธิก็กลายสภาพเป็นรูปเคารพที่ประชาชน บูชานับถือจนในที่สุดก็จะทำพิธิเปลือยกายและวนรอบแท่นพิธิเหล่านั้น

ส่วนรูปแบบของพิธิเคารพบูชาเทวรูป หรือรูปแกะสลักของชาวอาหรับนั้น ศอฟีย์ อรรเราะมาน อัลมะบาร กาฟูรีย (Şafiy al-Rahmān al-Mabār Kafūriy, 1988 : 27-29) ได้อธิบายว่า พิธิกรรมส่วนใหญ่ใน อัมร์ บิน ลุไฮย์เป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งชาวอาหรับเองก็มองว่ามันเป็นความคิดนอกกรีตที่น่ากระทำ (บิตอะฮฺ ฮาसानะฮฺ) และไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวทางของศาสนทูตอิบรอฮีม ﷺ แต่อย่างไรก็ตาม ซึ่งมีพิธิการดังนี้

1. พวกเขาจะอุทิศตัวเอง และขอความช่วยเหลือจากเทวรูป โดยเชื่อว่าจะสามารถตอบสนองสิ่งที่พวกเขาต้องการได้
2. พวกเขาจะไปชุมนุม เดินรอบเทวรูป ก้มกราบ และแสดงความถ่อมตัวต่อหน้าเทวรูป
3. พวกเขาจะแสดงความใกล้ชิดต่อเทวรูปด้วยการเชือดสัตว์พลีในนามของเทวรูปนั้น ๆ

3.2.2 ลักษณะของเจวีตและรูปปั้นของชาวอาหรับ

รูปเคารพของชาวอาหรับมีลักษณะที่แตกต่างกันไป บ้างก็เป็นรูปคน บ้างก็เป็นรูปสัตว์ ส่วนวัสดุที่นำมาทำเป็นรูปเคารพก็มีหลากหลาย เช่น ไม้ หิน หรือสินแร่อื่น ๆ บางครั้งรูปเคารพอาจเป็นเพียงหินก้อนเดียวที่ได้รับสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากบรรพบุรุษ บุคคลแรกที่ริเริ่มการบูชานับถือรูปเคารพ คือ ฮุซัยล์ บิน มุตเราะกะฮฺ บิน ฮัลยฺช บิน มุฎ็อร ซึ่งได้นำเทวรูป สุวาอู จากเมือง ยันบูกู

ส่วน กัลป์ บิน วับเราะฮฺ จากเผ่า กุฎอะฮฺ ได้นำเทวรูป วูด มาประดิษฐานไว้ที่ตำบล เดามาตุลญัลดัล ในขณะที่ อัสฮัม จากเผ่า กัยซฺ และชาวญะรอจ จากเผ่า มัชหัจ ได้นำเอาเทวรูป ยะฆูษ มาประดิษฐานไว้ที่ตำบล ญะรอจ และกลุ่ม คัยวาน ซึ่งเป็นเผ่าสาขาของฮามาดาน ได้นำ ยะฮูจ จากเยเมนมาประดิษฐานในที่ตั้งของเผ่าฮามาดาน และกลุ่มสุดท้ายได้แก่ ซุลกะลาอ์ จาก หิมยร์ ได้นำเอา นัสรฺ มาประดิษฐานในที่ตั้งของเผ่าหิมยร์

ยาอูด (Yāqūt, 1955 : 367) เล่าว่า “เดิมทีนั้นเทวรูปทั้ง 5 องค์ เป็นคนดี มีศีลธรรม เมื่อพวกเขาเสียชีวิตลง ญาติ ๆ ต่างพากันโศกเศร้าเสียใจเป็นอย่างยิ่ง จนในที่สุดก็มีชายคนหนึ่งที่มาจากเผ่ากอบีล มายื่นข้อเสนอให้แก่บรรดาญาติของผู้เสียชีวิตว่า “ฉันจะทำรูปเหมือน (รูปปั้น) ของพวกเขาให้พวกท่านจะเอาหรือไม่ ?” บรรดาญาติก็ตอบตกลง ชายคนดังกล่าวก็ได้แกะสลักรูปเหมือนของทั้ง 5 คนจนเป็นที่เรียบร้อย และเชิญบรรดาญาติ ๆ เคารพบูชา จากนั้นประเพณีนี้ก็ได้รับการปฏิบัติสืบต่อกันมา”

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าอีกว่า “ครั้งหนึ่ง อัมร์ บิน ลุหัย ป่วยหนัก เขาจึงเดินทางไปยังเมืองโมอาบเพื่อรักษาตัว เมื่อไปถึงก็พบว่าพวกเขาเหล่านั้นต่างพากันกราบไหว้รูปเคารพ อัมร์ ก็ถามพวกเขาว่า มันคืออะไร ? พวกเขาตอบว่า พวกเราขอให้มันประทานฝน และขอให้พวกเราได้รับชัยชนะในสมรภูมिरิบ” (al-Sayyid 'Abd al-'Azīz Sālim, n.d. : 414)

รูปเคารพที่เก่าแก่ที่สุดของพวกอาหรับ ได้แก่ มะนาต ซึ่งถูกประดิษฐานไว้ ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่งแถบทะเลแดง ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเมืองมะดีนะฮฺ กับ มัคกะฮฺ รูปเคารพดังกล่าวเป็นที่เคารพบูชาของชาวอาหรับส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเผ่าอาซุ กับเผ่าคอซรอจ ดังสังเกตได้จากช่วงพิธีฮัจญ์ ซึ่งพวกเขาจะไม่ปลงผม จนกว่าจะเดินทางกลับไปถึงที่ประดิษฐานของมะนาต

มะนาต มีลักษณะเป็นแท่นหิน คำว่า มะนาต หมายถึง ความตาย หรือ เคาระห์กรรม ตามความเชื่อของชาวบาบิโลนนั้น มะนาต คือ เทพเจ้าแห่งความตายและเคาระห์กรรม ซึ่งพวกเขาจะเรียกเทพเจ้าองค์นี้ว่า “มา มานาโต” นอกจากนี้แล้ว มะนาต ยังเป็นรูปเคารพหนึ่งของพวกนาบาเทียน ซึ่งปรากฏบนหลักศิลาจารึกโบราณ

รูปเคารพองค์ต่อมาได้แก่ อัลลาต ถือเป็นเทพธิดาแห่งฤดูร้อน เช่นเดียวกับความเชื่อของชาวบาบิโลน ในนามของเทพธิดา “ลาโต” ส่วนชาวนาบาเทียนเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ โดยลักษณะของ อัลลาต เป็นหินสีเหลี่ยมสีขาว

อัลลาต เป็นรูปเคารพซึ่ง อัมร์ บิน ลุหัย ได้นำมาจากพวกนาบาเทียน เพื่อให้เป็นรูปเคารพของชาวอาหรับ เดิมที ลาด นั้นเป็นชายคนหนึ่งจากเผ่าชะกีฟ ซึ่งจะรับผิดชอบทำหน้าที่ไม่แบ่งให้กับผู้ที่มาประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งเวลาไม่ ลาด จะไม่บนแผ่นดิน โดยผู้คนที่ทั่วไปจะเรียกแผ่นดินนี้ว่า “แผ่นดินของลาด” ต่อมาเมื่อชายคนนี้ได้ตายลง อัมร์ บิน ลุหัย ก็ได้บอกกับผู้คนว่า “ลาด ยังไม่ตาย

แต่เขาหายตัวเข้าไปอยู่ในหินก้อนนี้” จากนั้น อัมร์ ก็ได้สั่งให้ผู้คนเคารพหินก้อนนั้น และพวกเขาก็ได้สร้างอาคารคลุมหินก้อนนั้น

ญะวาด อลี ให้ทัศนะว่า “เดิมที ลาด เป็นแท่นหินสำหรับวางสิ่งบูชาญะญู แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้คนก็ต่างพากันเข้าใจว่าเป็นรูปเคารพ” อัลลาต เป็นรูปเคารพประจำเผ่าชะกีฟ เรื่อยมาจวบจนเผ่านี้รับนับถือศาสนาอิสลาม (al-Sayyid 'Abd al-'Aziz Sālim, n.d. : 420)

อุซซา เป็นรูปเคารพอีกองค์หนึ่งของชาวอาหรับ เดิมทีนั้น อุซซา เป็นต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ ณ ตำบล นัคละฮุ โดยตามความเชื่อของชาวอาหรับ เชื่อว่า ต้นไม้ดังกล่าวได้ลอยขึ้นสู่ท้องฟ้าในรูปของหญิงงามและกลายเป็นดาวศุกร์ ซึ่งต่อมาเผ่าฆอฎฏาน ให้การเคารพบูชา จากนั้นก็กลายมาเป็นที่แพร่หลายในหมู่ชาวอาหรับ อุซซา เป็นเทพธิดาแห่งฤดูหนาว และความอุดมสมบูรณ์ เช่นเดียวกับความเชื่อของชาวบาบิโลน อาหรับใต้ และกรีก นอกจากนี้ชาวอาหรับยังถือว่า “อัซตาร์” เป็นเทพธิดาแห่งความรักอีกด้วย ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับการแต่งงาน โดยหากหญิงสาวคนใดต้องการแต่งงานในตอนกลางคืนก่อนที่ดาวรุ่งจะปรากฏ เธอจะต้องปล่อยผมข้างหนึ่ง ทาขอบตาข้างหนึ่ง และเดินเขย่งเท้า ซึ่งหมายถึงการขอพรให้พบเนื้อคู่

นอกจากนี้เผ่ากูรอยช์ ยังนับถือ อุซซา เป็นรูปเคารพที่สำคัญ และจะมีการมอบสิ่งบูชามากมาย พร้อมกันนี้ พวกเขาจะเอ่ยนามของรูปเคารพต่าง ๆ ข้างต้นในขณะวนรอบกะอูบะฮุ

ส่วน ฮูบัล ก็เป็นเทวรูปที่สำคัญอีกองค์หนึ่งของเผ่ากูรอยช์ โดยเทวรูปองค์นี้แกะสลักจากโกเมน มีรูปร่างเป็นมนุษย์ แขนขวาขาด ต่อมาชาวกูรอยช์ได้นำทองคำมาหล่อเป็นแขน แล้วนำไปประกอบให้สมบูรณ์เหมือนเดิม ซึ่งเทวรูปองค์นี้ถูกประดิษฐานไว้ใน กะอูบะฮุ และชาวอาหรับมักจะมาเสี่ยงทายการกระทำต่าง ๆ ต่อหน้าเทวรูปองค์นี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแต่งงาน คลอดบุตร การเดินทาง การทำสงคราม ฯลฯ และชาวอาหรับจะถือเป็นเทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีรูปเคารพอื่น ๆ อีก เช่น อีซาฟ กับ นาอิละฮุ ซึ่งประดิษฐานอยู่ด้านข้าง กะอูบะฮุ และบ่อน้ำซัมซัม ษุลกาฟีน อัลก็อยค็อร นะฮฺมุน อาอิม สะฮิร ฯลฯ

3.2.3 ลัทธิบูชาดวงดาว

ดังที่เคยกล่าวมาแล้วในตอนต้น ชาวอาหรับหลายเผ่ายึดถือลัทธิบูชาดวงดาว อาทิ เช่น บูชาดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และ ดาวพระศุกร์ ยังมีดวงดาวอื่นอีกหลายดวงที่ชาวอาหรับนับถือ เช่น เผ่ากินานะฮุ นับถือดวงจันทร์และดาวดาวัว (Aldebaran) เผ่าญุรฮุม นับถือดาวพฤหัสบดี เผ่าฏอยนับถือดาวศุกร์ และดาวคาโนปัส (canopus) เผ่าตามิม นับถือดาวดาวัว (Aldebaran) เผ่าลัคมีญ์ คุฮาอะฮุ และกูรอยช์นับถือดาวซีริอัส (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2521 : 25)

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่นที่บูชาดวงดาวเหมือนชาวอาหรับได้แก่พวกคอปีอะฮ์ ซึ่งอัลลูลูซีย์ (al-'Alūsīy, 1924 : 2/225, quoted in al-Sayyid 'Abd al-'Azīz Sālim, n.d. : 427) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. กลุ่มที่เชื่อในพระเจ้าองค์เดียว
2. กลุ่มที่เชื่อในพระเจ้าหลายองค์

โดยกลุ่มที่เชื่อในพระเจ้าหลายองค์จะเคารพนับถือดาวเคราะห์ทั้งเก้าดวงและราศีทั้ง 12 ราศี ซึ่งพวกเขาจะสร้างวิหารเฉพาะสำหรับบูชา อาทิเช่น วิหารพระอาทิตย์ วิหารพระจันทร์ วิหารพระศุกร์ ฯลฯ โดยนำแนวคิดมาจากจุดเด่นหรือข้อดีของศาสนาต่างๆ ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงได้รับสมญานามว่า “คอปีฮ์” หมายถึง พวกมิจนาคีหรือพวกนอกศาสนา ซึ่งลัทธิดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากอัสซีเรียนับถือพระเจ้าหลายองค์และเชื่อในดวงดาวโหราศาสตร์ เวทมนตร์คาถา พระเจ้าองค์ใหญ่ที่นับถือศาสนาคือ ซิน (พระจันทร์) และเรียงไปตามลำดับคือ คามัค (พระอาทิตย์) นานี กาล (พระอังคาร-สิงโต) เนโบ (พระพุธ-เจ้าแห่งศิลปะวิทยาการทั้งปวง) มรรดูก (พระศุกร์ไม่มี มีแต่อังคารคือเทพเจ้าสงครามและความรัก รามันคือเทพเจ้าแห่งท้องฟ้า เทพเจ้าทุกองค์มีกษัตริย์ซีเรียเป็นผู้แทนพระองค์ทำการต่าง ๆ

3.2.4 ลัทธิบูชาไฟ (Zoroaster)

ชาวอาหรับบางกลุ่มยังมีความเชื่อในลัทธิบูชาไฟ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากชาวเปอร์เซียใน แคว้นฮีเราะฮ์ เยเมน และบาร์ทเรน ได้แก่ ลูกเผ่าตะมิมบางคน เช่น สระอเราะฮ์ บิน อาดัส อัตตะมิมีย์ กับ ฮาญิบ บิน สระอเราะฮ์ บุตร อัลอักเราะฮ์ และ อบู อัลอัศวัด เป็นต้น

ในขณะเดียวกันซันดาเกาะฮ์ ซึ่งเป็นความเชื่อใหม่ก็เริ่มขยายจากแคว้นฮีเราะฮ์เข้าสู่ชาวอาหรับเผ่ากูรอยฮ์โดยผ่านเส้นทางการค้ากับเปอร์เซีย ซึ่งมีความเชื่อหลักสองรูปแบบได้แก่ แสงสว่างกับความมืดและเชื่อในเรื่องของกาลเวลา ปฏิเสธพระเจ้าผู้ทรงสร้างและการฟื้นคืนชีพหลังความตาย

3.2.5 คริสต์และยูดา

คริสต์ศาสนาเริ่มขยายตัวบนคาบสมุทรอาหรับในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 3 ทั้งนี้สืบเนื่องจากศูนย์กลางของคริสต์ศาสนาในซีเรีย อิรัก เอธิโอเปีย และตอนใต้ของคาบสมุทรอาหรับ

ส่งผลให้ชาวอาหรับที่อาศัยอยู่ในแถบดังกล่าวนับถือศาสนาคริสต์ เช่น เผ่าตัลลุบ เผ่าบักร์ และเผ่าฏอย ซึ่งได้สร้างโบสถ์ที่มีชื่อว่า “ดิยาร บักร” ดังปรากฏมาจนถึงปัจจุบันในเขตเดามาตุลญันดัล

ส่วนศาสนายูดาห์ได้ขยายตัวในเขตทางตอนใต้ โดยเฉพาะที่เยเมนซึ่งเป็นผลมาจากการติดต่อค้าขายของกษัตริย์ฮิมยัร กับ ชาวยิว ในเมืองมะดีนะฮ์ ที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเมื่อครั้งที่อาณาจักรโรมันได้บุกทำลายเมืองเยรูซาเล็มในปีคริสต์ศักราชที่ 70 ส่งผลให้ชาวยิวต้องหนีเอาตัวรอดไปอาศัยอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ในตอนกลางของคาบสมุทรอาหรับ เช่น ไคบ์ร มะดีนะฮ์ วาดีย์อัลกุรอ ฟะดักและโตมาล์ ถึงแม้ว่าชาวยิวจะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันกับชาวอาหรับ แต่พวกเขาก็ไม่อาจที่จะประสบความสำเร็จในการเผยแผ่ศาสนาของตนเองไปสู่ชนชาวอาหรับได้ เนื่องจากอุปนิสัยบางอย่างของชาวยิว เช่น การผิดสัญญา และการคดโกง เป็นต้น

นอกจากลัทธิความเชื่อ และศาสนาดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีลัทธิธรรมะหนิฟิยะฮุ (Hanīfiyah) ซึ่งเป็นลัทธิธรรมะที่ยึดถือในพระเจ้าองค์เดียวตามแนวทางของท่านศาสนทูตอิบรอฮีม عليه السلام และไม่ถือว่าลัทธิธรรมดังกล่าวเป็นศาสนาใหม่ดังเช่นศาสนาคริสต์ ยูดาห์ และอิสลาม (Jawwād ‘Alīy, 1959 : 5/370, quoted in al-Sayyid ‘Abd al-‘Azīz Sālim, n.d. : 435) โดยลัทธิธรรมนี้ได้รับการยึดถือ และปฏิบัติในหมู่ชาวอาหรับก่อนการเผยแผ่ของศาสนาอิสลาม และมีส่วนสำคัญในการลบล้างความเชื่อที่บูชาเทวรูป กลุ่มผู้ยึดถือลัทธิธรรมนี้ ได้แก่ ชัยด์ บิน อัมร์ บิน เนาฟัล ชูวัยด์ บิน อามิร อัลมุศฎะลาเกีย ชุฮัยร์ บิน อิบส์ลุมมา และอุษมาน บิน อัลหริษ เป็นต้น

3.3 วัฒนธรรมท้องถิ่นอาหรับ

สภาพของคาบสมุทรอาหรับ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทะเลทราย ปราศจากแหล่งน้ำ ส่วนพื้นที่บริเวณชายขอบจะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ จากสภาพดังกล่าวเป็นผลทำให้ผู้คนที่ยึดถืออยู่ในพื้นที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม ชาวเผ่าเร่ร่อนหรือพวกเบดูอิน และกลุ่มชาวเมืองที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และหัตถกรรม โดยกลุ่มนี้จะมีที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินที่มั่นคง ถาวร

พวกเซมิติกที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบันสองพวกคือพวกอาหรับและฮิบรู พวกยิวกระจายออกไปทั่ว ต่างกับพวกอาหรับในอารเบีย โดยเฉพาะพวกเบดูอิน ถือเป็นทายาทตัวจริงของเซมิติก ยังคงรักษาสภาพทั้งทางชาติพันธุ์แลทางสังคมจิตวิทยา ภาษาพูด อยู่ได้จนถึงทุกวันนี้เพราะดินแดนอารเบียล้อมรอบด้วยทะเลและทะเลทราย ทำให้คงความบริสุทธิ์ของเผ่าพันธุ์อาหรับ ดังที่ชาวอาหรับกล่าวถึงตนเองว่า “เกาะของชาวอาหรับคือเกาะที่ล้อมรอบด้วยน้ำสามด้าน และล้อมด้วยทะเลทรายเป็นด้านที่สี่” ดินแดนนี้จึงสามารถรักษาสภาพความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับแผ่นดินไว้ได้โดยไม่ถูกรบกวนจากปัจจัยภายนอก อาจจะมีคนเผ่าพันธุ์อื่นผ่านเข้ามาในดินแดนทะเลทรายบ้าง แต่ก็ไม่

ปรากฏว่าเอาชนะทะเลทรายสามารถตั้งถิ่นฐานบนดินแดนนี้ได้ มีเพียงชาวอาหรับเท่านั้นที่เป็นผู้รักษาสถิติอาศัยอยู่ได้ (สุรินทร์ หิรัญบุรณะ, 2550 : 138-139)

วัฒนธรรมอาหรับดั้งเดิมนั้นจะปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเบดูอิน ซึ่งมีลักษณะเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ทั้งในเรื่องของการแต่งกาย อาหารการกิน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จะเห็นได้ว่าชาวเบดูอินยังคงรักษาวัฒนธรรมดังกล่าวไว้อย่างเหนียวแน่น แม้ว่าวิถีชีวิตของชาวอาหรับ ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม

สำหรับวัฒนธรรมของชาวเมืองนั้น เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวเมืองเปลี่ยนไปตามสภาพของการเมือง โดยเริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ และขยายไปเป็นชุมชนใหญ่ พร้อมกับมีการติดต่อกับวัฒนธรรมจากภายนอก จึงเป็นผลให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป โดยเฉพาะเมื่อชาวอาหรับประสบความสำเร็จในด้านการปกครอง ซึ่งสามารถพิชิตดินแดนต่าง ๆ ได้ที่สำคัญคือ เปอร์เซีย และโรมัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้น กล่าวคือ เดิมทีชาวอาหรับมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หรูหรา ก็หันไปใช้ชีวิตที่หรูหรา เน้นความสะดวกสบายอย่างโรมัน และเปอร์เซีย ดังจะพบได้จากวิถีชีวิตของเคาะลีฟะฮ์และเจ้าขุนมูลนาย ทั้งมีการนำเอาระบบ “นางใน” หรือ ฮาเร็ม จากไบแซนไทน์ เข้ามาในด้านการแต่งกาย ชาวอาหรับได้นำการแต่งกายจากเปอร์เซีย ทั้งเสื้อคลุม หมวก และรองเท้า โดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์อับบาซียะฮ์ จะปรากฏวัฒนธรรมของชาวเปอร์เซียมากที่สุด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมอาหรับนั้นไม่ได้เป็นวัฒนธรรมที่หยุดนิ่ง หากแต่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดยเปลี่ยนไปตามระบบการเมือง การปกครองเป็นหลัก โดยเฉพาะในช่วงเวลาแห่งการขยายดินแดน การปกครอง

บรรดานักปราชญ์ในศาสนาอิสลามมักจะเข้าใจผิดคิดว่า อดีตของชาวอาหรับก่อนที่ศาสนาอิสลามจะอุบัติขึ้น เป็นระยะเวลาหนึ่ง “Jahiliyat” หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นยุคมืด คือเป็นยุคมืดแห่งความโง่เขลาและมั่งงาย อันที่จริงแล้วอารยธรรมอาหรับก็เช่นเดียวกับอารยธรรมแขนงอื่น กล่าวคือมีอดีตความเป็นมาอันยาวนาน อารยธรรมอาหรับสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการวิวัฒนาการของชนเผ่าเซไมต์ ฟินีเซียน ครีต คัลเดียน และอิบรู

ทว่าราชอาณาจักรอันเป็นของชนเผ่าเซไมต์นี้ ต่างก็มีการติดต่อและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อาจกล่าวได้ว่า ชนเผ่าเหล่านี้มีพื้นหลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ไม่น้อยอารยธรรมของชาวอาหรับในส่วนของที่เกิ่ขึ้นก่อนยุคอิสลามนั้น ได้เติบโตขึ้นในดินแดนเยเมน เป็นส่วนใหญ่ ชาวอาหรับได้ข้ามน้ำข้ามทะเลไปไกลเพื่อการค้า แม้ในสมัยก่อนศาสนาอิสลาม ก็ปรากฏว่ามีนิคมของชาวอาหรับอยู่ส่วนหนึ่งในประเทศจีนตอนใต้ใกล้นครกวางตุ้ง

วัฒนธรรมที่ชาวอาหรับนำติดตัวไปด้วยยังดินแดนไกลต่าง ๆ ที่ตนบุกไปถึงนั้น อันที่จริงแล้วก็มีสภาพแปรเปลี่ยนและวิวัฒนาการอยู่ในตัวไปเรื่อย ๆ วัฒนธรรมนี้มีรอยประทับอย่างหนักแน่นด้วยมโนคติใหม่ ๆ แห่งศาสนาอิสลาม แต่อกจะเป็นการผิดพลาดและสับสนอยู่สักหน่อย

หากเราจะขนานนามมันว่าเป็นอารยธรรมอิสลาม เมื่อได้ปักหลักโดยตั้งเมืองหลวงที่นครตามัสกัสเรียบร้อยแล้ว ชาวอาหรับก็เลิกละวิถีชีวิตง่าย ๆ อันเป็นของเดิมของตน แล้วหันไปมีชีวิตและวัฒนธรรมแบบบูรหาลาราย ยุคนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็นยุคอารยธรรมอาหรับ – ซีเรีย ชาวอาหรับได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไบเซนไทน์ด้วย แต่ที่สำคัญที่สุด ในเมื่อได้เคลื่อนที่ไปถึงนครแบกแดดนั้น ชาวอาหรับได้รับไว้ซึ่งอิทธิพลแห่งประเพณีนิยมของประเทศอิหร่านโบราณ และได้พัฒนาอารยธรรมอาหรับ – เปอร์เซียขึ้น ซึ่งต่อมาได้ครอบคลุมไปทั่วดินแดนอันกว้างไกลไพศาลที่ชาวอาหรับเข้าไปมีอำนาจครอบครอง (ยวาทะลาล เนห์รู, 2537 : 437-438)

วัฒนธรรมท้องถิ่น จารีตประเพณีและค่านิยมต่าง ๆ จึงคงลักษณะดั้งเดิมโดยไม่ถูกครอบงำหรือรับอิทธิพลใด ๆ จากวัฒนธรรมต่างชาติ คนพื้นเมืองของภูมิภาคนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ ชาวเมือง และชนชั้นสูงที่อยู่ในเมือง ชาวนา ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชนบทหรือตามโอเอซิส (Oasis) และชาวเบดูอินที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง แต่เดินทางเร่ร่อนไปในทะเลทรายเพื่อหาแหล่งน้ำและทุ่งหญ้าให้แก่ฝูงสัตว์ของตน วิธีการดำรงชีวิตของประชาชนตั้งแต่ครั้งโบราณจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ถึงแม้ประเทศมีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย วิถีชีวิตของชนทั้ง สามประเภท มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างไม่เหนียวแน่นแต่ก็ต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชนพื้นเมืองท้องถิ่น สามารถอธิบายได้จากวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่สำคัญ

ชาวเมือง คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองที่ประกอบด้วยผู้มีอาชีพหลากหลาย เป็นผู้มั่งคั่งในการปกครอง ข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ ช่างฝีมือ เจ้าหน้าที่ทางกฎหมายเป็นชนชั้นสูงที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากชาวเร่ร่อน และชาวบ้าน หรือชาวไร่ ชาวนา คนชั้นกลางที่เป็นพ่อค้า ช่างฝีมือ ผู้ชำนาญทางอาชีพด้านใดด้านหนึ่ง และเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อย ผู้ที่เป็นชนชั้นล่าง คือ พ่อค้าเร่ กรรมกร และชาวเบดูอิน เมืองเป็นศูนย์กลางการค้าขาย มีตลาดเป็นที่แลกเปลี่ยนสินค้าของเกษตรกร

ชาวนาชาวไร่ประกอบอาชีพกสิกรรม อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ตามโอเอซิส ซึ่งมีแหล่งน้ำที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ความสัมพันธ์กับชาวเมือง คือการเสียภาษีให้แก่ผู้ครองในเมือง ชาวบ้านชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินเล็ก ๆ แต่ละหมู่บ้านเป็นครอบครัวที่เป็นญาติเกี่ยวโยงกัน แต่ละครอบครัวมีผู้นำที่มีอาวุโสจากครอบครัวที่มีอิทธิพลสูงสุดในตระกูลที่แบ่งอำนาจในการปกครองของหมู่บ้านร่วมกับหัวหน้าตระกูลอื่น ๆ ชาวนาเหมือนชาวเร่ร่อนที่มีชีวิตอยู่อย่างสงบ ชาวบ้านปฏิบัติตนเป็นที่พอใจผู้มีอำนาจ ไม่เชื่อถือสิ่งต่าง ๆ ที่มาจากสังคมภายนอกหมู่บ้าน หรือแม้แต่เพื่อนบ้านของตนเอง และมีทัศนคติทางลบต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะในสังคมของชาวนาไม่มีใครปรารถนา เป็นที่ดูถูกของชาวเมืองและชาวเร่ร่อนว่าเป็นทาสของแผ่นดิน ในขณะที่ชาวนาชาวไร่เป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงดูประชากรทั้ง 2 กลุ่ม

ชาวเร่ร่อนเบดูอินเดินทางเร่ร่อนไปในทะเลทรายในคาบสมุทรอาระเบีย เพื่อหาแหล่งน้ำและทุ่งหญ้าให้แก่ฝูงสัตว์ของตนโดยไม่มีที่พักพิงเป็นหลักแหล่ง ชาวเบดูอินเลี้ยงสัตว์เพื่อขายให้แก่ชาวเมือง ชาวนา และแลกเปลี่ยนสินค้าที่ต้องการ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ชาวเบดูอินจะอาศัยอยู่ในกระโจมที่ทำด้วยขนแกะหรือขนม้า มีทรัพย์สินสมบัติเท่าที่สามารถบรรทุกไปบนหลังสัตว์เท่านั้น กระโจมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นที่อยู่ของผู้ชาย อีกส่วนหนึ่งเป็นของผู้หญิง เด็ก และข้าวของที่จำเป็น ชาวเบดูอินจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ส่วนที่เล็กที่สุดคือครอบครัว (Family) แต่ละครอบครัวจะรวมกันเป็นตระกูล (Clan) ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางสายเลือด และรวมหลายตระกูลเป็นเผ่า (Tribe) มีผู้อาวุโสที่สุดเป็นหัวหน้าเผ่าเรียกว่าชัยคุ (Shaykh) และใช้ชื่อบรรพบุรุษไว้หน้าชื่อร่วมกัน (Philip K. Hitti, 1970 : 26)

เต็นท์ที่พักและเครื่องมือเครื่องมือนานาชนิดที่เรียบง่ายของครอบครัวนั้นเป็นทรัพย์สินส่วนตัว แต่แหล่งน้ำ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และพื้นที่เพาะปลูกถือเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของเผ่าเหล่านั้น หากสมาชิกคนใดกระทำความผิดต่อคนในตระกูลเดียวกัน จะไม่มีใครช่วยปกป้องให้พ้นผิด ในกรณีที่เขาได้หลบหนีก็กลายเป็นคนนอกกฎหมาย แต่หากว่าการฆาตกรรมเป็นการกระทำกับตระกูลอื่น การพยายามแก้แค้น ก็ย่อมจะเกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปหลีกเลี่ยงไม่ได้ และสมาชิกในตระกูลเดียวกันอาจจะต้องจ่ายค่าชดเชยแทน แม้กระทั่งด้วยชีวิต

ความกล้าหาญเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เบดูอินจำเป็นต้องป้องกันตัวเองให้รอดชีวิตจากการโจมตีของศัตรู ทั้งหมดนี้จะต้องได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากครอบครัว การมีชีวิตรอดขึ้นอยู่กับการเกาะกลุ่มกับครอบครัวเป็นหนึ่งเดียว การจะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนเบดูอินต้องยอมรับกฎและค่านิยมของครอบครัว โดยการรวมผลประโยชน์ของครอบครัว มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อครอบครัว ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว และกลุ่มคนในครอบครัวที่เกี่ยวข้องเป็นญาติจะถูกปกครองโดยชายที่เป็นหัวหน้าของตระกูล ผู้ชายจะต่อสู้ ล่าสัตว์ เลี้ยงสัตว์ และมีสังคมกับผู้ชายของครอบครัวอื่น ๆ ผู้หญิงอยู่รวมกันอย่างใกล้ชิด ขณะที่ผู้ชายออกไปหาเลี้ยงสัตว์ ผู้หญิงจะซ่อมแซมกระโจม เก็บฟืน เตรียมอาหาร และเลี้ยงดูเด็ก ทอผ้าด้วยขนสัตว์ ทำพรม เด็กชายจะถูกเลี้ยงและได้รับการเอาใจใส่อย่างดีเพื่อสืบตระกูลของครอบครัว ถ้าครอบครัวมีลูกผู้หญิงพอแล้วทารกหญิงที่เกิดใหม่จะถูกฝังทั้งเป็น ครอบครัวขยายเป็นหลายครอบครัวและเป็นตระกูลในหลายอายุคน เมื่อหัวหน้าตระกูลตายลูกชายแต่ละคนที่แต่งงานแล้วจะเป็นผู้นำของครอบครัวใหม่และเริ่มตระกูลใหม่ แต่ละตระกูลจะตั้งชื่อจากบรรพบุรุษ ตระกูลหลายตระกูลรวมกันเป็นเผ่า เมื่อมีการแยกเผ่าจะมีเผ่าที่คงเหลืออยู่เพื่อสืบเชื้อสายบรรพบุรุษโดยใช้ชื่อตระกูลเดิม เผ่าที่แยกออกไปจะตั้งชื่อใหม่ ดังนั้นทุกเผ่าจะประกอบด้วยเชื้อสายตระกูลเป็นเครือญาติกัน

หัวหน้าเผ่าหรือชัยคุ (Shaykh) จะถูกคัดเลือกโดยตระกูลที่เป็นเชื้อสายเดียวกันของเผ่า จะเป็นผู้มีอายุมากที่สุด หรือเป็นสมาชิกคนสำคัญที่ถูกเลือกมาจากญาติที่ใกล้ชิดและได้รับความ

เห็นชอบจากทุกตระกูลในเผ่า หัวหน้าเผ่าปกครองด้วยความยินยอมของตระกูลต่าง ๆ ในเผ่า และรักษาตำแหน่งด้วยบุคลิกลักษณะที่เข้มแข็ง ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยความฉลาด ถ้าเมื่อใดสมาชิกในเผ่าไม่ให้ความยินยอม หัวหน้าเผ่าก็ต้องออกจากตำแหน่ง หัวหน้าเผ่าใช้อิทธิพลเหนือคนในเผ่า ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหรือผู้นำในที่ประชุม (Majlis) จะเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยถกเถียงปัญหาที่สำคัญทุกวัน และรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือข้อหาจากสมาชิกของเผ่าในเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องของสาธารณะ เป็นหน้าที่ของที่ประชุมที่จะแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและตัดสินใจเรื่องเกี่ยวกับเผ่า ที่ประชุมจะประกอบด้วยผู้ชายจากทุกครอบครัว แต่ผู้มีอาวุโสจะได้รับความนับถือและมีอิทธิพลมากกว่า หัวหน้าจะต้องได้รับความเห็นชอบโดยเอกฉันท์จากสมาชิกในการตัดสินปัญหา เมื่อข้อขัดแย้งไม่สามารถหาข้อยุติได้ในตระกูล ต้องนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมซึ่งจะประกอบด้วยผู้แทนจากทุกหน่วยครอบครัว (Philip K. Hitti, 1970 : 28)

ความขัดแย้งภายในเผ่าจะมีการประนีประนอมโดยบุคคลที่มีความเกี่ยวพันทางสายเลือดกับคู่กรณี แต่ความขัดแย้งระหว่างเผ่าอาจไม่สามารถยุติได้ด้วยการเจรจาต่อรอง แต่จะเป็นความอาฆาตระหว่างตระกูล ที่จะต้องต่อสู้แก้แค้นด้วยสายเลือดโดยคณะ 5 บุคคล ซึ่งก็คือญาติที่มีความเกี่ยวข้องกัน 5 ระดับ รวมทั้งญาติที่ห่างออกไป เช่น ลูกพี่ลูกน้องชั้นที่ 2 ถ้าเป็นผู้ชายถูกฆ่าตาย ญาติที่เกี่ยวข้องกัน 5 ระดับ จะเป็นผู้กระทำตอบ หรือแก้แค้นสมาชิกในตระกูลของผู้กระทำผิดที่อยู่ในความเกี่ยวข้องกันจะต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำผิดของสมาชิก และมีความชอบธรรมที่จะถูกฆ่าในการแก้แค้นนั้นด้วย โดยปกติผู้กระทำผิดจะหนีไปหาที่หลบภัยอยู่กับเผ่าที่ห่างไกลออกไป และพยายามต่อรองค่าเสียหาย และกลับมาเจรจาหลังจากญาติผู้เสียหายที่เป็นสมาชิกทั้ง 5 ระดับ ลดความโกรธแค้นลง หากการเจรจาต่อรองระหว่างสองเผ่าไม่เป็นผลต้องใช้ผู้อาวุโส (ชัยค) จากเผ่าที่เป็นกลางมาช่วยเจรจา ซึ่งจะจบลงด้วยการจ่ายค่าทดแทนให้แก่เผ่าที่สูญเสีย (บะชีร มะฮดี อลี (สัมภาษณ์), 20 พฤษภาคม 2550) แต่ละเผ่าจะต่อสู้เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของเผ่า และแก้แค้นแก่ผู้ทำร้ายสมาชิกของเผ่า อันถือเป็นหน้าที่ผูกพันที่จะแก้แค้นแก่เผ่าที่เป็นผู้กระทำ ไม่ใช่ต่อบุคคลคู่กรณีซึ่งจะล้างแค้นด้วยความอาฆาตสืบต่อหลายชั่วอายุคน จนบางครั้งสูญสลายไปทั้งเผ่า (Adams, 1991 : 492)

พวกเบดูอินจะอ้างสิทธิในอาณาเขตที่มีทุ่งหญ้า และบ่อน้ำที่ได้ใช้อยู่เป็นประจำ ครอบครัวที่สืบเชื้อสายของตระกูลแต่ละเผ่าจะเป็นเจ้าของบ่อน้ำ หรือโอเอซิสที่สมาชิกของเชื้อสายปลูกต้นอินทผลัมและพืชผัก พื้นที่อาณาเขตของเผ่าอาจให้แก่เพื่อนของเผ่าและครอบครัว เผ่าต่าง ๆ จึงพยายามรักษาความเป็นเพื่อนระหว่างครอบครัวหรือเผ่าให้กว้างขวางออกไป เพื่อที่จะได้มีแหล่งทรัพยากรที่ต้องการเมื่อต้องอยู่ในภาวะจำเป็น ชาวเบดูอินจะถือประโยชน์ของเผ่าเป็นสำคัญ เมื่อผลประโยชน์ของเผ่าขัดกัน จึงมีการต่อสู้ทำสงครามระหว่างเผ่าอยู่เสมอ การปล้นสะดมก็เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีพนอกเหนือจากการเลี้ยงสัตว์ กลอนโบราณของอาหรับกล่าวว่า “เป็นหน้าที่ของเราใน

การปล้นสะดมศัตรู หรือเพื่อนบ้าน หรือพี่น้องของเราเอง ถ้าไม่มีผู้ใดให้เราปล้นได้” (ประจักษ์ ช่วย ไล่, 2521 : 4) การปล้นสะดมหรือการรุกรานจะใช้เวลาหลายเดือนและกินระยะทางไกลเพื่อมิให้ผู้ถูกรุกรานตามแก้แค้นได้ง่าย ทริพย์สินที่ยึดมาได้จะถูกแบ่งปันในระหว่างการเลี้ยงฉลองจะมีการร้องรำทำเพลง ซึ่งกลายเป็นตำนานในความกล้าหาญของผู้รุกราน การรุกรานหรือปล้นสะดม หรือสงครามระหว่างเผ่ามีกฎพื้นฐานว่าต้องมีความยุติธรรมจะทำให้หลังการประกาศสงคราม และกับผู้เท่าเทียมกันซึ่งสามารถจะต่อสู้หรือโต้ตอบได้เท่านั้น การรุกรานจะไม่ทำระหว่างเที่ยงคืนถึงพระอาทิตย์ขึ้น เนื่องจากเชื่อว่าวิญญาณของมนุษย์ได้ล่องลอยออกจากร่างกายขณะนอนหลับ เบดูอินจะหนีเมื่อศัตรูมีจำนวนมากกว่า จะไม่ฆ่าผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือนักโทษ (อุษา จารุภา, 2541 : 51-52)

อะเศาะบียะฮฺ (‘Aṣabīyah) หรือจิตวิญญาณของตระกูลซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของอาหรับ บ่งชี้ถึงความซื่อสัตย์อย่างไรชอบเขต และปราศจากเงื่อนโซ่ต่อเพื่อนร่วมตระกูล และในความหมายกว้าง ๆ อาจจะสอดคล้องกับลัทธิรักษาดีที่มีรูปแบบคลังโคลีและอคติ บทกวีตอนหนึ่งได้รำพันไว้ว่า “จงซื่อสัตย์ต่อเผ่าพันธุ์ของสุเจ้า” ซึ่งเสียงเรียกดังกล่าวนั้น มันคงพอที่จะโน้มน้าวเหล่าสามีจนทอดทิ้งภรรยาอันเป็นที่รักได้อย่างง่ายดาย ลักษณะพิเศษเฉพาะซึ่งจัดมิได้ของตระกูลซึ่งเป็นบุคลิกภาพของปัจเจกสมาชิกตระกูลที่ขยายใหญ่ เชื่อว่าตระกูลหรือเผ่าพันธุ์ อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นเป็นหน่วยทางสังคมที่สมบูรณ์ในตัวเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีลักษณะตายตัวแน่นอนและมองว่าตระกูลหรือเผ่าพันธุ์อื่น ๆ นั้น คือเหยื่อที่ชอบธรรมของตนเอง และเป็นเป้าหมายของการปล้นสะดมและการฆาตกรรมได้

อิสลามในระยะแรก ได้ใช้ประโยชน์จากระบบเผ่าเพื่อวัตถุประสงค์ทางการทหารอย่างเต็มที่ กองทัพมุสลิมได้ถูกจัดแบ่งหน่วยรบต่าง ๆ เหมือนกับการแบ่งเผ่า สามารถแก้ปัญหาให้แก่ประชาชนในดินแดนที่ถูกบุกเบิกใหม่ไปตามสภาพของแต่ละเผ่า และได้ปฏิบัติต่อผู้เข้ารับอิสลามใหม่จากเผ่าต่าง ๆ ฉันทพี่น้อง ลักษณะที่ไม่เป็นมิตรของลัทธิความคลังโคลีในตัวเองนี้ ไม่เคยที่จะถูกครอบงำได้ โดยบุคลิกภาพอาหรับแบบใหม่ที่ได้เริ่มพัฒนาและเปิดโฉมหน้าขึ้นหลังจากการกำเนิดของอิสลาม และความคลังโคลีดังกล่าวจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งยวดที่นำไปสู่การขาดเสถียรภาพและการล่มสลายในบั้นปลายของรัฐอิสลามในยุคต่าง ๆ ในขณะเดียวกันชาวอาหรับก็มีคุณลักษณะที่ตรงข้ามกับที่กล่าวมาข้างต้น คือ มีความมีมรรยาท มีไมตรี ความอ่อนโยน และใจกว้าง เมื่อเป็นเจ้าภาพผู้ถูกรับเชิญจะถูกคาดหวังว่าจะรับค่าเชิญและรับของขวัญ การต้อนรับแขกด้วยอธยาศัยไมตรีเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ต้องแสดงความใจกว้าง ทั้งที่อาจจะต้องฆ่าอูฐตัวสุดท้าย เพื่อเป็นอาหารเลี้ยงแขก ถ้าคนแปลกหน้าหรือแม้แต่ศัตรูตอบรับเชิญมางานกินเลี้ยง ชาวเบดูอินจะถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องปกป้องชีวิตของผู้มาเยือนไว้ด้วยชีวิตของตัวเอง